

מקרא קודש

דיני ומנהגי חג השבועות
פסקי הלכות בקיצור נמרץ

נכתב ונערך ע"י
הצב"י משה רצאכי יצ"ו

פעיה"ק בני ברק ת"ו
אייר שנת ה'תשע"ט ליצירה, ב"ש"ל לשטרות

מקרא קודש

יו"ל ע"י בית ההוראה "פועלת צדיק"
בראשות מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן
טלפון: 1599-500-404 שלוחה 2

*

קובץ זה מחולק חינם לזיכוי הרבים, להגדיל תורה ולהאדירה
ולחיזוק מסורת יהדות תימן הנאמנה די בכל אתר ואתר

*

שאלות והערות יתקבלו בברכה בטלפון: 03-5704932
בימים א'-ו' בצהריים בין השעות 2:30-3:00
ובימי ד' וה' גם בערב בין השעות 9:00-10:30, בל"ג

*

מוקדש לעילוי נשמת יוסף בן צדוק דהרי ז"ל
גלב"ע ד' תשרי ה'תשע"ה, תנצב"ה

תוכן העניינים

- פרק א' – דיני ערב חג השבועות
- פרק ב' – סדר ערבית של יו"ט, ודיני הטועה בתפילה
- פרק ג' – דיני הקידוש והסעודות
- פרק ד' – סדר הלימוד בליל שבועות, וכמה דינים
- פרק ה' – דיני ברכות השחר, תפילת שחרית ומוסף
- פרק ו' – סדר הקידוש בשחרית והנהגת היום
- פרק ז' – תפילת המנחה ומוצאי יו"ט
- פרק ח' – דיני הכנה משבת ליום טוב
- פרק ט' – דיני יום טוב

פרק א' – דיני ערב חג השבועות

ההכנה לחג השבועות

א בערב חג השבועות צריך כל אדם להכין עצמו ולהוסיף בקדושה ויראת ה' כל היום, כדי שְׁתַּמְצָא קדושת יום הקדוש כסא ומושב לנוח בו, **כי זמן תשובה הוא על אשר הטא בכבוד התורה**, ויהא זריז ונזכר להכין כל צרכי הרגל בעצמו ובכבודו בשמחה וחיבה. ומה טובו לאיש אשר יפנה לטהר עצמו לטבול במי מקנה להיותו נכון ומזומן בקדושה וטהרה בעת הלימוד בלילה הקדושה הזאת (לשון גאון עוזינו מהרי"ץ זיע"א בעץ חיים ח"ב דף מ"ג ע"ב):

ב בחג השבועות ראוי שישמח בו האדם שמחה יתירה, מפני שהוא יום שניתנה בו תורה והכל מודים בקדושתו הגדול **מקדושת שאר הימים טובים** (לשון הרב סדר היום):

להסתפר קודם החג

ג מצוה על האדם להסתפר בערב יום טוב, כדי שלא יכנס לרגל כשהוא מנוול. ולכן גם הנוהגים שלא להסתפר עד ערב שבועות כדעת האר"י ז"ל, בשנה שחל בה שבועות במוצאי שבת, יסתפרו בערב שבת זו (מהרי"ץ בשו"ת פעולת צדיק ח"א סימן קמ"ג, ונוה צדיק שם הערה ז):

סעודה שלישיית בערב יו"ט

ד מצוה שלא לאכול בערב יום טוב שלש שעות קודם הלילה, כדי שיאכל סעודת יו"ט לתיאבון. ואם חל ערב יו"ט בשבת, יאכל סעודה שלישיית קודם שלש שעות, או ימעט בסעודתו (ש"ע סימן תקכ"ט ס"א. מהרי"ץ בשו"ת פעולת צדיק ח"ג סימן קע"ד. ש"ע המקוצר סימן צ"ח ס"ב. ביאור הלכה סימן תקכ"ט ס"א ד"ה ממנחה. ויאכל פת כביצה לכתחילה, ואם אי אפשר די בכזית. ש"ע המקוצר ח"ב סי' נ"ט ס"כ. ועיין כף החיים שם ס"ק ט"ז שלכן יקדימו תפילת המנחה כדי שיאכלו אחריה סעודה שלישיית קודם שלש שעות ע"ש. וע"ע מ"ש בפסקי תשובות שם אות ב):

ניתוחים, תרומת דם וכיו"ב

ה אין להקיז דם בערב יום טוב משחרית, ובפרט בערב חג השבועות, משום סכנה (שבת דף קכ"ט ע"ב, רמ"א סוף סימן תס"ח) והאידנא דדשו ביה רבים, שומר פתאים י"י (שתילי זתים שם בשם פרי חדש). ומכל מקום מי שיודע ראוי לו ליזהר (כנלע"ד וכמו שמצינו בכיו"ב בכמה דוכתי, ואכמ"ל. וע"ע בכף החיים שם ס"ק צ"ט וק'. ועל עצם ההקזת דם, שמעתי מאאמו"ר שליט"א בשם אביו זלה"ה שנהגו בזה בתימן בעיקר הגויים ולא היהודים, וצריך לברר למה ע"כ מאאמו"ר שליט"א. וע"ע למהרי"ץ בעץ חיים ח"א דף ק"צ ע"א ד"ה ועוד):

ולכן יש ליזהר שלא לעשות בערב יום טוב, "ניתוח", "תרומת דם", הוצאת מנות דם דרך הוריד, וכיוצא בזה. אבל בהוצאת מעט דם שאין מרגישים חולשא, כגון "בדיקת דם" וכדומה, יש מקילים (קובץ מבית לוי, ניסן, דף ל"ז. פסקי תשובות דף ר"ח בשם שו"ת רבבות אפרים ח"א סימן ש"מ. וע"ש בשם תורת היולדת שמחמיר גם בבדיקות דם בערב שבועות. ונראה שמי שזה מחליש אותו אפילו קצת, יש לו ליזהר בזה). ובחולה שיש בו סכנה, או ספק סכנה, מותר הכל (אליה רבה, משנ"ב וכה"ח שם):

וכשחל שבועות ביום ראשון, יש לימנע מכל זה בערב שבת (כף החיים שם ס"ק צ"ח):

אין מדליקים נרות ביום טוב

ו בימים טובים המנהג בקהילות קודש תימן יע"א מימות קדמונים שאין מדליקין כלל נרות מיוחדים לכבוד היום. **והטעם** שלא תיקנו חכמינו ז"ל להדליק נרות מבעוד יום אלא בשבת ומשום שלום ביתו, כיון שמשחשיכה שבת הוא ואסור להדליק אז. אבל ביום טוב שלא נאסרה בו הבערה ומותר להדליק [מאש מצויה] אף משחשיכה בכל עת שירצו, לא תיקנו:

וכן הוא דעת הרבה מגדולי הראשונים (רב אחאי גאון בשאלות, הראב"ן בספר המנהיג, רבותינו בעלי התוספות במושב זקנים ובשם רבותינו שבצרפת, רבינו גרשום ברבי שלמה אבי הרלב"ג, ארחות חיים בשם יש אומרים, וכן מוכח דעת רבינו הרמב"ם. ומסתמא זהו גם כן דעת רב עמרם גאון ורב סעדיה גאון וכל שאר הגאונים שלא הזכירו ברכה ונוסח רק נר של שבת. ומה שכתבו הראב"ה והאור זרוע שכן הוא בירושלמי, לא נמצא בירושלמי שלפנינו, ואינו מעיקר הירושלמי אלא הוספה מאחד מחכמי הדורות, שלכן לא הובאה לא הוזכרה בשאר הראשונים הנז"ל. וכן היה מנהג הספרדים

מקרא קודש

יום טוב שחל במו"ש

ט) כשחל יום טוב במוצאי שבת, אין נוהגים לומר מזמורי תהילים [תמניא אפי שבמזמור קי"ט, ושירי המעלות] קודם ערבית של יום טוב (ש"ע המקוצר ח"ב סימן ס"א סוף סעיף א'):

אמירת "ברוך המבדיל בין קודש לקודש"

י) כשחל יום טוב במוצאי שבת, אסור לעשות מלאכה לצורך אוכל נפש עד צאת השבת, עם תוספת מחול על הקודש, והוא כשלשים וחמש דקות אחר שקיעת החמה [רוצה לומר התכסות גלגל החמה מן העין באופק המערבי]. וצריכות הנשים לומר בלילה קודם שעושות מלאכה לצורך אוכל נפש, ברוך המבדיל בין קודש לקודש, וכן המנהג. [והוא הדין לאנשים שצריכים לעשות אז איזו מלאכה לצרכי הלילה ולא הבדילו בתפילה] (ש"ע המקוצר סימן ס"א סעיף ב' וסעיף ח', ובסימן צ"ו בהערה ד'). ומכל מקום אסורות באכילה ושתייה ואפילו מים עד שישמעו קידוש והבדלה על הכוס (פוסקים):

בגדי יום טוב

יא) נוהגים שבגדי יום טוב, יהיו חשובים יותר משל שבת (ש"ע סימן תקכ"ט ס"א. עץ חיים ח"ב דף ב' ע"ב. ש"ע המקוצר ח"ג סימן צ"ח סוף סעיף ה'):

אין לשטוח עשבים ואילנות

יב) בקהילות קודש תימן אין את המנהג (המובא בהגהת הרמ"א סי' תצ"ד ס"ג. ולכן השמיטו השתילי זתים) לשטוח עשבים ולהעמיד אילנות בשבועות בבית הכנסת או בבתים (ש"ע המקוצר סימן צ"ג ס"ה). והגר"א התנגד וביטל מנהג זה אצלם משום חוקות הגוים, שכיון שאינו אלא מנהג יש להתרחק ולמנוע מזה (וכמובא בשמו בחיי אדם כלל קל"ב אות י"ג. ובמשנה ברורה שם ס"ק י"א ועוד. וז"ל ערוך השלחן שם אות ו', אמנם בדורות שלפנינו ביטלו האילנות והעשבים מטעמים שידעו הגדולים שבדור עכ"ל. וכן לא נהגו בזה החזו"א והקהילות יעקב וכמובא בארחות רבנו ח"ב דף צ"ט. וע"ע בשו"ת אגרות משה. וכן הוא דעת אאמו"ר שליט"א שאין נכון להנהיג כן אצלנו). ולכן אצלינו שלא היה מנהג זה כלל, אין ראוי לנהוג בו:

מקדם שלא לברך על נר של יום טוב, ומנהג זה מקורו ממנהג אשכנז בלבד. ומרן הבית יוסף שהעלה בשלחן ערוך לברך, לא ראה דברי החולקים. כל זה מספר "נר יום טוב" לאאמו"ר שליט"א. ויש מעט בקהילותינו שנהגו מקרוב להדליק ולברך גם על נר של יום טוב. אבל מהרי"ץ זיע"א רבן של כל בני גולת תימן פסק (בסוף ספרו שו"ת פעולת צדיק חלק ג' סימן ע"ר. וע"ש בנוה צדיק הערה י') שאין לשנות המנהג הקדום וליכנס בספק ברכה לבטלה. וכן פסקו והורו אחרי מהרי"ץ רוב ככל גדולי רבותינו חכמי תימן זלה"ה (עיין בכל זה בש"ע המקוצר חלק ב' סימן נ"ז סי"ח, ובספרו המיוחד לכך "נר יום טוב"):

הדלקה ביו"ט שחל במוצ"ש בזמנינו שיש אור חשמל

ז) כשחל יום טוב במוצאי שבת, גם מי שרוצה להדליק ביום טוב בלא ברכה, כיון שאי אפשר להדליק עתה בערב יום טוב, נראה שיש לחוש שלא להדליק גם בלא לברך, שמא הוא בכלל נר של בטלה שאסור ביום טוב (כמ"ש בש"ע סימן תקי"ד ס"ה). שאף אם הוא מתכוין בכך לכבוד היום, כיון שבזמנינו בלאו הכי יש אורה גדולה מהחשמל, לילה כיום יאיר, *שְׁרָגָא בְּטִיבְרָא מַאי מְהַנְי* (כנלע"ד. וכמ"ש האחרונים בכיוצא בזה לענין הדלקת נר גשמה ביום היארצייט, ונר שמדליקים בבית הנפטר כל שבעה, עיין בביאור הלכה סימן תקי"ד ס"ה ד"ה נר, ובסימן תקמ"ח סק"ג, ובפסקי תשובות סי' תקי"ד אות י"ד. ונומיתי זה לאאמו"ר שליט"א והסכים):

מנהגי תימן בארץ ישראל

ח) ופשוט וברור שהדין והמנהג בזה ובכל כיוצא בזה במקומו עומד, גם כיום שאנו קהילות קודש תימן יע"א דרים בארץ ישראל [ובשאר ארצות] יחד עם שאר כל קהילות ישראל. שכל עדה הוא קהל בפני עצמו, שלכן כל קהילה ממשיכה לנהוג ולהורות בכל מנהגייהם כמקדם. וזו היא דעת כל גדולי הפוסקים (עיין מאמרינו המיוחד לזה בספרנו עטיפת ציצית כהלכתה. וכן בדברי אאמו"ר שליט"א שם בנר יום טוב דף צ"ט וק', ועוד. ובספרנו בנין משה חלק ג' בהערה בדין בישול אחר בישול אחר בישול בלח שנצטנן):

פרק ב' – סדר ערבית של יו"ט, ודיני הטועה בתפילה

להתעטף בציצית לכבוד יום טוב

א מצוה להתעטף בטלית מצוייצת בכניסת יום טוב ולהיות עטוף בה ראשו וגופו במשך כל התפילה לכבוד היום. והוא מצות עשה מדברי נביא שנאמר (ישעיה נ"ה, י"ג) לקדוש י"י מכובד. וכל ימים טובים נאמר בהם מקרא קודש (עיי' רמב"ם ריש פרק ל' מהלכות שבת, ובהלכות יום טוב פרק ו' הלכה ט"ז. ש"ע המקוצר חלק ב' סימן נ"ח ס"ב, ובחלק ג' סימן צ"ח ס"ב):

לפיכך מצוה להדר ללכת מביתו לבית הכנסת בכניסת החג כשהוא מעוטף בציצית, וגם בחזרתו לביתו. וכן הוא מנהגינו. והמדקדקים אינם מסירים את הטלית מעליהם עד אחרי הקידוש. אשרי העם שככה לו (ש"ע המקוצר שם. וע"ע ביאור הגר"א סימן תקכ"ט החילוק בין כבוד לעונג, שכבוד הוא דברים שעושים לכבוד היום קודם היום, ועונג הוא ביום עצמו ע"ש. ולפי זה גם כן מצוה להתעטף קודם כניסת היום. כנלע"ד):

ב ואם מתעטף לאחר השקיעה, לא יברך על הציצית (פסקי מהרי"ץ הלכות ליל כפור סעיף י"ח, מעץ חיים חלק ג' דף פ' ע"ב):

אמירת המזמור של חג בקול עוז

ג ובכן תהיינה רגליו קלות כאילות לילך לבית הכנסת לתפילת ערבית בשמחה וששון, ויתן את קולו קול עוז לומר מזמור (תהלים ס"ח) יקום אלד'ים וכו' (מהרי"ץ בעץ חיים חלק ב' דף מ"ג ע"ב):

זמן תפילת ליל החג

ד תפילת ערבית של ליל חג השבועות [ובחוצה לארץ בליל יום טוב ראשון] יש אומרים (טורי זהב ריש סי' תצ"ד ועוד. וכן פסק המשנ"ב שם) שאין להתפלל אלא בצאת הכוכבים, כדי שלא יחסר אפילו מעט ממ"ט ימי הספירה, משום שנאמר (ויקרא כ"ג, ט"ו) שבע שבתות תמימות תהיינה. אבל מהרי"ץ פסק כהסוברים שאין צריך להקפיד בזה, אלא לענין הקידוש שעושים בבית, וסעודת יום טוב (אאמ"ר שליט"א בש"ע המקוצר ח"ג סי' צ"ג ס"א). וכן נהגו (מפי אאמ"ר שליט"א):

ה ומכל מקום כשחל יום טוב במוצאי שבת, יש לאחר את התפילה עד הלילה, כדי שלא תבואנה הנשים לטעות לבשל ולהכין צרכי הלילה מבעוד יום (וכמ"ש בש"ע המקוצר סי' צ"ו ס"ג לענין תפילת ליל יום טוב שני של גלויות. וע"ע בש"ע סי' רצ"ג ס"ג ובאחרונים שם. שמירת שבת כהלכתה חלק ב' פרק מ"ז ס"ג, ובהערה קי"א שם. שו"ת ברכת יהודה (ברכה) ח"ה סימן כ"ט. ובמה שכתבנו בס"ד בבארות משה על פסקי מהרי"ץ הלכות ראש השנה ס"ק קנ"ד):

הדקדוקים בקריאת המזמור של-חג

ו וצדיקים ישמחו. הוי"ו פְּגַעְיָא (מהרי"ץ בחלק הדקדוק שם. וכ"כ מנחת שי):

אֶלְדִּים בצאתך לפני עמך. האלף בגעיא (וכ"כ מנחת שי. והוא כלל בכל ספר תהלים כשבא שם השם בטעם רביעי. מהרי"ץ בחלק הדקדוק שם בפרק ה' פסוק ד', ע"ש):

אתה כוונתה. תיבת כוונתה מְלַרְע, ובמפיק הָא:

תכין בטובתך לעני, אלד'ים. יש ליזהר לקרוא שלשת התיבות תכין בטובתך לעני ביחד, ולהפסיק מעט בין תיבת לעני לתיבת אלד'ים, שלא ישמע חירוף חלילה. (וכן הוא לפי משפטי טעמי אמ"ת, עיי' חלק הדקדוק בתהלים ט"ז, ח'. וע"ע בדברי אאמ"ר שליט"א בפתיחה לתהלים בהוצאת פעולת צדיק הערה ב', דף כ"ו):

למה תרצדון. הַתְּיָו בגעיא (מהרי"ץ בחלק הדקדוק. וכ"כ מנחת שי שם):

אדני בם. תיבת בם, הבית רפה שלא כמשפט על פי המוסרָה (מהרי"ץ בחלק הדקדוק. מנחת שי):

האל ישועתנו סלה. הַיּוֹד בגעיא (מהרי"ץ בחלק הדקדוק. וכ"כ מנחת שי):

אל למושעות. הַלְמ"ד בגעיא (מהרי"ץ בחלק הדקדוק. וכ"כ מנחת שי):

למען תמחץ. התיו בגעיא והמים בשוא נע (מהרי"ץ בחלק הדקדוק. וכן המנהג שהשוא נע נוטה לפתח, וכן בכל כיו"ב, וכמו שקבלנו במסורת דור אחר דור, ודלא כמנחת שי ע"ש. ושוב ראיתי עתה בכתר בן אשר שעשה געיא והמ"ם ניקד שוא ופתח. והרי זה מורה בעליל כמסורת קריאתנו. וכן כל הדקדוקים שכתב מהרי"ץ וכדלעיל, נמצא הכל גם בכתר בן אשר ללא יוצא מן הכלל. ואכמ"ל):

קדמו שרים, אחר, נוגנים. מפסיקים בין תיבת אחר לתיבת נוגנים, שפירושו קדמו שרים (בפה) ואחריהם נוגנים (בכלי שיר). ולא בהיפך. ועיי' נדרים דף ל"ז ע"ב, ובמפרשים בתהלים שם, ואכמ"ל:

מקרא קודש

תפילת העמידה. ואין לחוש בכך להפסק בין גאולה דערבית לתפילה. וכיו"ב כתבו הפוסקים דמותר להכריז אז בראש חדש יעלה ויבוא, וכן טל ומטר, משום דהוי צורך התפילה (ש"ע סימן רל"ו ס"ב. עץ חיים ח"א דף צ"ב ע"ב. ש"ע המקוצר ח"א סימן נ"א ס"ה. יעו"ש ודוק לעניינינו). וכל שכן הסדרת התפילה שהוא דינא דתלמודא. וכן נמצא באו' הגאונים (עמ"ס ברכות סימן קפ"ח) שנשאלו על מה שהיו נוהגים להסדיר התפילה בשחרית, והשיבו כיון דלא משתעו ציבורא, הוא נחשב שהם סומכים גאולה לתפילה. וכן המנהג בישיבה וכו'. (מיהו מנהגינו שאין מסדירים רק בערבית, וכן במוסף כשמתפללים לחש וחזרה. ועיין עוד מה שכתבנו על תשובה זו בבארות משה ה' ר"ה סימן ג' אות ו', דף ש"ל, וצ"ע). ואם בשחרית כן, קל וחומר בערבית. ויותר נכון שיסדירו אחר קרית שמע וברכותיה, קודם הקדיש שלפני העמידה, כי הקדיש הוא כמו הכנה לתפילה שלכן אין ראוי להפסיק אז כל כך. (עיין רמב"ם בסדר התפילות דף שכ"ט, ורבינו מנוח בהלכות תפילה פרק ט' הלכה א):

שכה ולא אמר "ותודיענו"

מתפללים ערבית וכשחל יום טוב במוצאי שבת, מבדילין בתפילה, שאומר "ותודיענו" בברכה אמצעית (ברכות דף ל"ג ע"ב. ש"ע סימן תצ"א ס"ב):

שכה ולא אמר ותודיענו, אינו חוזר הואיל והוא עתיד להבדיל על הכוס (משנה ברורה סימן תצ"א סק"ד. כף החיים שם סק"י). ואפילו אם התחיל ותתן לנו י"י אלדינו, אינו חוזר (מטה אפרים סימן תקצ"ט ס"ז. הליכות שלמה להגרשו"א זצ"ל הלכות תפילה פרק ט"ז אות ד'. שו"ת שבט הלוי חלק ט' סימן כ"ג אות ב'. ועיין עוד בשו"ת אור לציון חלק א' סימן ל"ז, ולאאמור"ר שליט"א במועדי השם דף ל"א):

ויש אומרים שכל שלא חתם את הברכה, יחזור מתחילה לומר ותודיענו וכו' ותתן לנו וכו'. או שיאמרנו במקום שנזכר (עיין נטעי גביאל להלכות ימים נוראים דף רמ"ד, שו"ת רבבות אפרים חלק ה' סימן שס"ב, הליכות עולם ח"א דף ש"ט מד"ה והנה, פסקי תשובות סימן תצ"א אות ה'). ועיין עוד לשון הרמב"ם בהלכות תפילה פרק ב' הלכה י"ב (ודוק). וכיון שהוא מחלוקת טוב לחזור ולאמר בהרהור בלא להוציא בשפתיו (כנלע"ד, ועל פי הוראת אאמור"ר שליט"א בכל כיו"ב והסכים לזה). וכל זה כשלא חתם את הברכה. אבל אם חתם, כיון שהזכיר את השם, יסיים

במקהלות. הבית בגעיא (מהרי"ץ בחלק הדקדוק. וכ"כ מנחת שי):

וכל זה היא הקריאה הנכונה לכתחילה ולמצוה מן המובחר, וכמו שתיקן לקרוא מחברו דויד המלך ע"ה על פי רוח הקודש. וכן עשה מהרי"ץ בסידורו בכתב ידו. אף על פי שבקריאת הציבור הרוב לא יחכמו לידע ולדקדק כל כך בכל הפרטים שכתבנו. ולכן אם יש לחוש שכשיקרא כן עם הציבור בקול רם, הדבר עלול לגרום מחלוקת כל שהוא או לשון הרע וכדומה, יקרא כן לעצמו בלי הרמת קול באותם המקומות, ותבוא עליו ברכה:

הסדרת התפילה

ז אִיפּא בְּמִקְרָא סוּף מַסַּכְת רֵאשׁ הַשְּׁנָה, אָמַר רַבִּי אֲלֵעָזַר לְעוֹלָם יִסְדִּיר אָדָם תְּפִילָתוֹ וְאַחַר כֵּךְ יִתְפַּלֵּל. והיינו בתפילות המועדים הבאים מזמן לזמן, וכמו שאמרו שם אחר כך בגמרא. וכן העלו כל הפוסקים להלכה:

ולכך מנהגינו ידוע שבתפילת ערבית של כניסת החג אחרי אמירת מזמורי החג קודם שאומר שליח ציבור ברכו, עומד הגדול שבציבור ומסדיר את התפילה של-חג לפני הקהל. והוא מנהג קדמון, מצאנוהו מפורש בסידור רבינו סעדיה גאון. ולדעת מרן השלחן ערוך בסימן ק' גם כשיש ביד כל הקהל סידורים, וכמו שמצוי בזמנינו בדרך כלל, צריכים להסדיר את התפילה, כדי שתהא שגורה בפיהם בזריזות:

ועל כן צריכים כל הקהל להקשיב ולכוין למה שהוא מסדיר, וטוב יותר לומר עמו בלחש (עיין מה שכתבנו בכל זה בהרחבה בבארות משה הלכות ראש השנה ס"ק פ"ז, ובמילואים שם סימן ג'):

שכתו ולא הסדירו והתחיל ש"ץ ברכו

ח נשאלתי (ניסן ה'תשע"ט, ב"ש"ל) מקהל ששכתו להסדיר את תפילת החג והתחיל השליח ציבור ברכו, ותכף נזכרו שלא הסדירו, מה היה להם לעשות:

והשבתי בס"ד, כיון שפתח הש"ץ ברכו, הרי זה כהתחילו את הברכה אשר בדברו ואסור להפסיק, וכמ"ש הפוסקים (עיין ברמ"א סוף סימן נ"ד, ובאחרונים שם, ובמשנ"ב ריש סימן רל"ו, ומהרי"ץ בעץ חיים ח"א דף כ"ז ע"ב). ולכן ימשיך הש"ץ להתפלל, ויסדירו קודם

מקרא קודש

ונמצא שלא חתם ברכת אתה בחרתנו, צריך לחזור ולומר "והשיאנו" וכו' ויחתום כדת. ואפילו אם סיים תפילתו צריך לחזור לראש, ואין לומר בזה ספק ברכות להקל. אבל אם ברור לו שכל הזמן הסתכל בסידור, בודאי אמר מה שכתוב שם (אאמו"ר שליט"א במועדי השם דף כ"ז):

אין אומרים ויהי נועם, ואתה קדוש

(יג) יו"ט שחל במוצאי שבת, אין אומרים ויהי נועם, ואתה קדוש, במוצאי שבת זה, כיון שהוא יום טוב (מהרי"ץ בעץ חיים חלק א' דף קמ"ח ע"א וע"ב. ש"ע המקוצר חלק ב' סימן ס"א ס"ב):

ברכת החג איש לרעהו

(יד) בסיום התפילה, מברכים איש לרעהו בששון ובשמחה "תזכה לשנים רבות ומועדים טובים". ויש אומרים בנוסח זה "תוסיפו שנים רבות, שמחים במועדים טובים". [ויש אומרים בקיצור "מועדים טובים"]. והלה משיב, "בחיך ובימיך הטובים" (ש"ע המקוצר סימן צ"ח ס"ג ובהערה שם):

(טו) והמשיב לא יקדים לענות אמן, כמו שיש שהתחילו לנהוג בזמנינו חדשים מקרוב באו, כי אם בחיך וכו' (כן דעת אאמו"ר שליט"א. וטעמו כי בענייתו בחיך וכו' הרי הוא כבר מסכים לדבריו, ואין לענות אמן בחנם. וכן בכל כיו"ב. זולתי האבל כשאומרים לו "תנוחמו מן השמים", שנוהגים שהוא עונה "אמן", כי האבל אינו משיב כלום זולת זה. עכת"ד אאמו"ר שליט"א. וע"ע בשו"ת עולת יצחק ח"ג סימן קנ"א):

מקדש ישראל והזמנים, ואינו רשאי לסיים למדני חוקיך:

(י) מי ששכח ולא הבדיל בתפילה, אסור לו לעשות מלאכה לצורך אוכל נפש המותרת ביום טוב, עד שיבדיל על הכוס של קידוש. או שיאמר קודם "ברוך המבדיל בין קודש לקודש":

טעה והתחיל "אתה חונן"

(יא) אם טעה והתחיל לומר "אתה חונן וכו'" ונזכר באמצע הברכה, צריך לגמור כל אותה ברכה שהתחיל, ואחר כך יתחיל ברכה אמצעית של יום טוב "אתה בחרתנו" (ש"ע סימן רס"ח ס"ב. משנה ברורה שם סק"ג. ש"ע המקוצר סימן נ"ח סעיף י"ח. וע"ש עוד פרטים):

וכשחל יום טוב במוצאי שבת שצריך להבדיל באמירת "ותודיענו" אם טעה והתחיל אתה חונן שצריך לגמור הברכה כנו"ל, לא יאמר אז "ואתה הבדלת", או "ותודיענו", אלא יגמור ברכת אתה חונן, ואחר כך יתחיל אתה בחרתנו וכו' ותודיענו וכו' כרגיל (כן נראה פשוט מכמה טעמים ואכמ"ל. וכן כתב האדר"ת בספרו עובר אורח סימן קמ"ג, ובשו"ת מתת ידו מהדו"ת סימן י"ג, ובחזו"ע הלכות שבת ח"ב דף שע"ט. ודלא כמ"ש בשמירת שבת כהלכתה חלק ב' פרק נ"ח הערה כ"ט):

וכן הדין בכל תפילות יום טוב ערבית שחרית ומנחה שגומר ברכת החול שהתחיל בה, זולת בתפילת המוסף שאם טעה ואמר "אתה חונן" וכו' יפסיק ויתחיל הברכה האמצעית "אתה בחרתנו" וכו' (ש"ע סימן רס"ח סעיף ב' כדעת היש אומרים שהיא סברת הרמב"ם וכמו שהסכימו האחרונים. ש"ע המקוצר סימן נ"ח סעיף כ"א). ואם התחיל לומר רק תיבת "אתה", ימשיך לומר "בחרתנו מכל העמים וכו'" גם בתפילת המוסף של יום טוב, אף על פי שהתחיל תיבת אתה על דעת לומר אתה חונן (פשוט. וכמו לענין ערבית שחרית ומנחה בשבת, עיין באחרונים בסימן רס"ח ס"ג, ובש"ע המקוצר סימן נ"ח ס"ט):

מסופק אם סיים "והשיאנו" וכו'

(יב) המתפלל ביום טוב וכשהגיע לברכת מודים נסתפק אם כשסיים יעלה ויבוא [שבאמצע ברכת אתה בחרתנו] סיים "והשיאנו" וחתם הברכה כדת, או שאחר שסיים יעלה ויבוא המשיך ותרצינו ותחזינה עינינו וכו' כמו שרגילים בראש חדש ובחול המועד

פרק ג' – דיני הקידוש והסעודות

סדר הקידוש

א אחרי צאתו מבית הכנסת, יבוא הביתה שש ושמש לעשות מלאכתו מלאכת שמים, ויקדש קידוש היום בשמחה (מהרי"ץ בעץ חיים דף מ"ה ע"ב):

יו"ט שחל במו"ש, יקנה"ז

ב וסדר הקידוש, כשחל יום טוב במוצאי שבת, **יקנה"ז**. יין, קידוש, נר, הבדלה, זמן, וככתוב בסדורים. ואין מברכים עתה על הבשמים, ששמחת ואכילת יום טוב מועיל כמו בשמים (תוספות פסחים דף ק"ב ע"ב ד"ה רב. ויש אומרים משום גזירה שמא יקטום מהמחובר). מיהו אם טעה ובירך על הבשמים, אינו הפסק, וימשיך הסדר כרגיל (עיין במגיד משנה הלכות שבת פרק כ"ט הלכה כ"ח, מחזיק ברכה סימן תצ"א אות ב', ובאחרונים בסימן תרכ"ד ס"ג, ובשו"ת פעולת צדיק חלק ב' סימן קי"ב, ובשו"ת אבני נזר סימן ת"נ סק"ו, ובתשובות והנהגות חלק ד' סימן ש"ג):

ג ואומרים הקידוש עם ההבדלה שבו הכל מְעוֹמֵד, וכמו בכל קידוש, ולבסוף קודם שישתה יִשָּׁב ואחר כך ישתה (כן המנהג. וכן מתבאר בעץ חיים למהרי"ץ באגדתא דפסחא, חלק ב' דף י"א ע"א, ע"ש. וכ"כ אאמו"ר שליט"א בספר קידושים והבדלות דף צ"ד. וכ"כ בכף החיים סימן תע"ג סק"כ):

ד אף על פי שהמנהג הוא שהנשים אינן שותות מכוס של הבדלה במוצאי שבת (מהרי"ץ בעץ חיים חלק א' דף ק"נ ע"ב. שתילי זתים סימן רצ"ו סוף סק"א. ש"ע המקוצר ח"ב סימן ס"א סוף סעיף י"ז. והטעם על פי סוד) בכוס זה המנהג ששותות, כי הקידוש הוא העיקר (כן המנהג ידוע. וכן שמעתי מאאמו"ר שליט"א. וכ"כ בשמירת שבת כהלכתה חלק ב' פרק ס"ב סעיף ט"ז, ובפסקי תשובות סימן תע"ג אות ג'):

מצות אבוקה להבדלה ביום טוב שחל במוצ"ש

ה אַבְקָה להבדלה מצוה מן המובחר. (ועל המנהג בתימן, עיין בש"ע המקוצר ח"ג סימן פ"א הערה ג'. ובח"ב סימן ס"א ס"ג. וע"ע בספר עלי הדס דף שפ"ט). אלא שעתה שהוא יום טוב אסור לכבותו לאחר ההבדלה:

לפיכך כיצד יעשה. יחתוך מראש האבוקה כשתי סנטימטר, וידביקנה קודם שבת בצלחת זכוכית (אבל ביום טוב אסור, משום מחתך, ומשום תיקון כלי, ומשום ממרח) ואחרי שבת בהבדלה קודם ברכת על מאורי האש ידליק אבוקה זו מאש מצויה ויברך עליה, ואחר כך יניחנה כך עד שיכלה ויכבה מאליו:

ואם אין לו אבוקה לחתוך, יכול לקחת "נירונית" [נר שעוה רחוב וקטן בתוך פחית אלומיניום] ולתחוב בו בערב שבת גפרור או קיסם ליד הפתילה, ובהבדלה ידליקנו מאש מצויה וכו' כנז"ל:

אמנם גם מי שלא הכין מערב שבת, יכול לקחת שני גפרורים וידליקם מאש מצויה, ויקרבם יחד בשלהבת שתהא אבוקה, ואחר הברכה, מותר להפרידם (ואין בהפרדתם משום מכבה כיון שאינם אגודים יחד, וכדעת מרן בסימן תק"ב ס"ב, ע"ש. וגם להרמ"א שם שמחמיר במדורה, בשתי נרות להבדלה הם גם כן נוהגים להתיר בדרך כלל, וכמובא בפסקי תשובות סי' תקי"ד אות ו' ובהערה כ"ט שם. ולדידן ודאי מותר. ועיין עוד בדברינו בבארות משה הלכות שבת דף ש"ע). ויניחם בנחת ובזהירות על צלחת זכוכית וכדומה בענין שלא יכבה אותה הוא בידים, אלא הם יכבו מעצמם (פשוט. ובגדר אבוקה לכתחילה, עיין עוד בש"ע סימן רח"צ ס"ב ואחרונים שם, ובש"ע המקוצר ח"ב סימן ס"א ס"ג, ובפסקי תשובות סימן רח"צ אות ב'):

טעה וחתם המבדיל בין קודש "לחול"

ו בסיום ברכת הבדלה זו, חותם בא"י "המבדיל בין קודש לקודש". ואם טעה וחתם המבדיל בין קודש "לחול", יתקן עצמו מיד תוך כדי דיבור [זמן אמירת "שלום עליך רבי"] לומר בין קודש לקודש. ואם עבר תוך כדי דיבור, או שהתחיל ברכת שהחיינו שאחריה אפילו רק אמר תיבת ברוך, לא יצא וחוזר ומברך המבדיל (שו"ת שבט הלוי חלק ה' סימן קי"ח. ארחות רבינו ח"ב דף קל"ג בשם הקהילות יעקב שכן נראה מכל הפוסקים שלא יצא. שו"ת רבבות אפרים חלק ב' סימן קמ"ה, וחלק ו' סימן קע"ו. שמירת שבת כהלכתה חלק ב' פרק ס"ב סעיף כ"א. פסקי תשובות סימן תע"ג אות ד'. והטעם משום ששינה ממטבע שטבעו חכמים. **מיהו** יש אומרים שיצא, שסוף סוף יום טוב כחול חשיב כלפי שבת החמורה, עיין שו"ת אבני ישפה ח"ב סימן מ"ט בשם הגריש"א זצ"ל, חזו"ע הלכות פסח דף ער"ב, ועוד. אבל טעמם צריך ביאור, כי בודאי פשט הלשון מורה על חול גמור, ושפיר חשיב שינוי מטבע, שממעט בשבחו של מקום

מקרא קודש

ונוהגים להרבות במיני מאכלים ביום טוב יותר מבשבת. כי ביום טוב נאמר בו שמחה ולא בשבת (ש"ע המקוצר סימן צ"ה ס"ה. שו"ת עולת יצחק ח"ב סימן קכ"ז. שתילי זתים סימן תקכ"ט סק"ז. וע"ע להחיד"א במחזיק ברכה סימן רמ"ב סק"ב, ואכמ"ל):

ועיין עוד לקמן בסעודת החג ביום:

מאכלי חלב

(י) לא נהגו אצלינו לאכול מאכלי חלב, אלא בשר כשאר ימים טובים (ש"ע המקוצר סימן צ"ג ס"ה. ודלא כהרמ"א סימן תצ"ד ס"ג, ולכן השמיטו השתילי זתים):

ומכל מקום אם רוצים יכולים לאכול קצת מזונות ומאכלי חלב מוטעמים אחר הקידוש בשחרית, קודם שהולכים לנוח מלימוד הלילה. ולאחר כמה שעות כשיקומו ויתקבצו כל בני המשפחה, יאכלו אז את סעודת החג כראוי, בפת ובשר ויין כנהוג (פשוט. וכן נוהגים בבית אאמו"ר שליט"א):

ויש מקומות שנהגו לאכול "זלאביא", שהוא בצק מטוגן בהרבה שמן. [וברכתו בורא מיני מזונות אפילו קובע עליו סעודתו, כיון שהוא מטוגן], ואפשר שהטעם לזה מפני שהתורה נמשלה לשמן כנזכר במדרשים (ש"ע המקוצר סימן צ"ג ס"ה. וכן נתן טעם זה מהר"י אלשיך זצ"ל):

שכח "יעלה ויבוא" בברכת המזון

(יא) מי ששכח לומר "יעלה ויבוא" בברכת המזון, אם נזכר קודם שהזכיר את השם מן הברכה של ברוך אתה ה' בונה ברחמיו את ירושלים, אומר שם יעלה ויבוא ואחר כך ובנה וכו'. ואם לא נזכר עד לאחר שהזכיר את השם, יסיים תכף "למדני חוקיך" כדי שלא יהיה השם לבטלה ונחשב כלא סיים הברכה עדיין וחוזר לרצה. אבל אם סיים את הברכה בונה וכו' יאמר שם "ברוך אשר נתן ימים טובים לעמו ישראל לששון ולשמחה ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים":

ואם לא נזכר עד לאחר שהתחיל את הברכה שלאחריה, שהיא בא"י אמ"ה האל אבינו וכו', אפילו לא אמר רק תיבת "ברוך" בלבד, שוב אין לו תקנה בברכת אשר נתן, וחוזר לראש ברכת המזון. וכשלא אמר עדיין רק ברוך אתה ה', יסיים למדני חוקיך כדי שלא תהיה לבטלה, ואחר כך חוזר לראש ברכת המזון:

שאפילו בין קודש לקודש הוא מבדיל דוק. וצ"ע. ושוב ראיתי שכן דעת אאמו"ר שליט"א שפשוט שלא יצא ידי חובה, ומה שאמרו בגמרא בבא מציעא דף פ"ד ע"ב כלי שנשתמש בו קודש וכו' אינו אלא משל וכדמסיק בשו"ת מהר"י ברונא סימן ק"צ, ובברכות לא מצאנו משלים כאלה, והאריך בזה בנפלאות מתורתך פרשת שמיני על פסוק ולהבדיל בין הקודש ובין החול):

ואם נזכר שטעה לאחר שגמר כל הקידוש ושתה כבר מהכוס, דינו כשכח ולא הבדיל כלל, לקמן (אלא שכאן כיון שבירך על האש לא יחזור לברך על האש, ופשוט):

שכח ולא הבדיל

(ז) שכח ולא הבדיל כלל, יבדיל על הכוס מיד כשיזכר. ואם נזכר תוך הסעודה, והוא רגיל לשתות יין בסעודה, אינו צריך לחזור ולברך קודם על היין, רק ימלא הכוס ביין ויברך עליו שתי הברכות שדילג, מאורי האש והמבדיל, וישתה (עיין שלחן ערוך סימן תע"ג ס"א ואחרונים שם). שכח ולא בירך על הנר בלבד, יכול לברך עליו כל אותו הלילה (עיין ש"ע סימן רצ"ט ס"ו, ובשו"ת רב פעלים חלק ב' סוף סימן י"ד):

לא להרבות באכילה ושתיה

(ח) אחר שקידש היום, ישב לאכול על שלחנו מעוטף כיושב לפני האלד'ים (עיין ענף חיים. ונראה שאפשר גם בחלוק נאה לכבוד היום. משבי"ר). ולעת עתה לא יאות להרבות באכילה ושתיה, כי המאכל מביא את השינה וימנע מלימוד הלילה הזאת, או לפחות יקרה לו מקרה בלתי טהור שלא יזכה לימנות עם הקהל מתחילת הקריאה ומגרעות נתן ח"ו. על כן צריך להקדים בזריזות לסעוד סעודתו המביאה לידי זהירות לכבוד קונו לילך לבית הכנסת לחזות בנועם י"י ולבקר בהיכלו (לשון מהרי"ץ בעץ חיים דף מ"ה ע"ב):

סעודת החג

(ט) חייב לאכול ביום טוב שתי סעודות, אחת בלילה ואחת ביום. אבל סעודה שלישית אין נוהגים ביום טוב. וחייב לבצוע על שתי ככרות שלימות כמו בשבת: **ומצוה** לאכול בשר ולשתות יין, ואין בזה שיעור אלא כל אחד כפי טבעו. ואם אינו נהנה ביין, ישמח בשאר דברים:

מקרא קודש

מתורה לנביאים וכו' שזוכה לבנים ובני בנים תלמידי חכמים, ומִכְרָזֵי עֲלִיָּה וְאֶמְרֵי וְאֵנִי זֹאת בְּרִיתִי אִתְּכֶם וכו':

גם אמרו משמו של רבינו האר"י זלה"ה שניצול מכרת, ומובטח לו שתעלה לו שנתו, אשריו ואשרי חלקו וכו' שזוכה לכל הכבוד שייעדו חכמי הזוהר:

וְעוֹד לוֹ בְּרָכוֹת יַעֲטָה וְעַל רֵאשׁוֹ יַחֲוֹל בְּהִיּוֹתוֹ פְּרָא מְזַפֵּי אֶפְאֵל לְתַקֵּן דָּבָר שֶׁלֹּא נִזְהָרוּ בּוֹ הָאֲבוֹת שֶׁהֵיוּ יִשְׁנִים כֹּל הַלֵּילָה שֶׁל מַעֲמַד סִינִי וְהוֹצֵרֶךְ הַקַּב"ה לְהַעִיר אֹתָם כְּדֵאִתָּא בְּמִדְרַשׁ, לִכְן צָרִיךְ שִׁיתְכוּיִן הָאָדָם לְתִיקוֹן זֶה, וּבִזְהָרָה יֵשֵׁא בְּרָכָה מֵאֵת ה':

גם מסגולת הלילה הזו, לכפר על לילות עמל מנו לו כשמחת מריעות ושחוק והיתול:

גם מסגולת הלילה, **כי ביום הזה העולם נידון על עוון ביטול תורה**, ובסגולת הלימוד בלילה הזאת יתקן המעוות (חמדת ימים):

וְעוֹד סְגוּלָה, כִּי בְּזִכּוֹת הַלִּימוּד עֵתָהּ, פּוֹעֵל צְדָק עִם הַשְּׁכִינָה וְעִם יִשְׂרָאֵל לְהוֹצִיא אֹתָם מִגְּלוּת הַחֵיל הַזֶּה: עוֹד מִסְגּוּלַת הַלִּימוּד עֵתָהּ שֶׁאֵינוֹ רוֹאֵה שִׁינָה בְּעֵינָיו, לְתַקֵּן פְּגָם הַקְּרָאוֹת אֲשֶׁר פָּגַם בְּעֵינָיו עֲלֵאֵין, וּבִזְהָרָה יִפְטֹר מִהַמְּלֶאכֶת הַמְּשַׁבֵּר אֶת עֵינֵי הָאָדָם בְּקִבְרָה כַּמ"ש הָאֵר"י זֵלָה"ה (כֹּל זֶה מְדַבְּרִי גֵאוֹן עוֹזֵינוּ מֵהַר"ץ זֵלָה"ה בְּעֵץ חַיִּים):

ללמוד בחשק גדול ובשמחה והתלהבות

ג) יזהרו שלא לדבר שיחת חולין כל הלילה. ויזהרו ללמוד כל סדר הלימוד של זאת הלילה בחשק גדול ובשמחה רבה והתלהבות הלב. כי הלימוד המתוקן לזאת הלילה עושה פרי גדול למעלה, וממשיך לנפש האדם קדושה וטהרה (בן איש חי ש"א במדבר אות ג):

אין מוסיפים יותר משלשה פסוקים

ד) המנהג הפשוט בקהילותינו לומר רק שלושה פסוקים מתחילת כל פרשה וסופה. וכן בנביאים וכתובים. ויש שנהגו מקרוב להוסיף פסוקים שהם מעניין היום, וכן מוסיפים במקומות שהפרשה קטנה וכדי שלא לשייר בפרשה פחות משלושה פסוקים. וכמו שנדפסו בקריאי מועד (ותוספת פסוקים אלו נדפסו גם בתכלאל תורת אבות באותיות קטנות להיכר). אבל המנהג המקובל בידינו מרבתינו חכמי תימן זיע"א הוא שלא

ודין זה שחוזר לראש ברכת המזון, הוא בכל ימים טובים, בין בלילה בין ביום, ולא כהסוברים שהוא דוקא בליל פסח וסוכות:

יב) ודע שכשהדין שצריך לחזור לראש, אם הם משלושה ומעלה, אינם צריכים לחזור ולזמן, וכל אחד חייב לברך לעצמו באופן זה, ואינו יוצא ידי חובתו בשמיעה (ש"ע סימן קפ"ח ס"ו ואחרונים. ושם בש"ע סעיף ט'. ש"ע המקוצר חלק א' סימן ל"ב סעיפים י"ד וט"ו. וע"ש עוד בהערות מ"ב ומ"ג. ומה שכתבנו שדין זה בין בלילה בין ביום ולא כהסוברים וכו'. כן הוא דעת מרן בבית יוסף ובש"ע שם וכ"כ המג"א שם סק"ט ע"ש. וכן פסק אאמו"ר שליט"א שם ובהערה מ"ג. וכן מוכח בשתילי זתים שם סוף ס"ק י"ז בשם המג"א ע"ש. והטעם דלא אמרינן סב"ל נגד מרן כשמרן ראה את המחלוקת והכריע לברך. וכל שכן היא דעת רוב הפוסקים. וכן פוסק המשנ"ב שם בס"ק כ"ו ע"ש. וזה דלא כמ"ש אחרוני רבני הספרדים לחוש שלא לחזור משום סב"ל אפילו שהוא נגד פסק מרן הש"ע, כי אם בליל פסח וסוכות, וכמ"ש בבן איש חי ש"א חוקת אות כ"א, ובכף החיים סימן קפ"ח ס"ק כ"ד, וכן בשו"ת יביע אומר ח"ט סימן מ"ז, ובחזו"ע הלכות יו"ט דף ש"ח):

פרק ד' – סדר הלימוד בליל שבועות, וכמה דינים

תיקון ליל שבועות

א) נתפשט המנהג על פי הזוהר הקדוש, להיות ניעורים כל ליל שבועות לעסוק בתורה, וקוראים שלושה פסוקים מתחילת כל פרשה וסופה, וכן בנביאים וכתובים. ואחר כך משניות, משנה ראשונה ואחרונה מכל מסכתא. [ויש שנהגו שהרב דורש במקומות מסויימים מן הקריאה בפני הקהל בדברי תורה, ונושאים ונותנים בהלכה ובמדרש וכדומה]. ואם נותר זמן עד התפילה, קוראים אֶדְרָא רַבָּה, ויש נוהגים לקרוא תהלים במקום האידרא (ש"ע המקוצר סי' צ"ג ס"ב):

במעלת וסגולת הלימוד בליל שבועות

ב) בזוהר אמור אמרו, כי הנזהר לו בלילה הזאת מלישן ויעמוד בסוד ה' ללמוד כל הלילה על משמרת עבודתו

מקרא קודש

הבית יוסף בלילה זו שנגלתה להם השכינה בבית מדרשו ודיברה עמהם והיה זה בזמן לימוד המשנה. וכמפורש שם בשל"ה בשם מהר"ש אלקבץ שכתב כל שראו עיניו שם. וכ"כ בסדר היום שאחרי שיסיים פסוקי תורה שבכתב יעסוק בתורה שבעל פה. וכ"כ מהר"ר יוסף יוזפא ביוסף אומץ אות תתנ"ב. וכ"כ מהר"י אורינשטיין בישועות יעקב סי' תצ"ד סק"א ונתן טעם לכך. ולשון ש"ע הגר"ז סי' תצ"ד ס"ג עיקר העסק יהיה בתורה שבעל פה ע"כ. וכן משמע מלשון הזוה"ק פרשת אמור דף צ"ח ע"א למילעי בהאי ליליא אוריתא דבעל פה וכו', ומשמע משניות, וזה חוץ מסתרי תורה. וכן דעת אאמו"ר שליט"א. וזהו דלא כמ"ש החיד"א בלב דויד פרק ל"א בשם הרב טור ברקת, והבן איש חי ש"א פ' במדבר אות ד', ומועד לכל חי סימן ח' אות י"ג, שלא ללמוד משנה בליל שבועות. וכן הובא בשמו בחמ"י ע"ש. ומה שיש אומרים כן בשם האר"י, זה אינו, כי בכתבי האר"י לא נזכר למנוע לימוד המשנה. ודוק. וע"ע כף החיים סי' תצ"ד סק"ט. ובספר האר"י וגוריו דף ק"ב. ואאמו"ר שליט"א האריך בזה בכתובים מספרים וסופרים, ולא נדפס עדיין):

סדר קריאת הפסוקים ונעימתם

ו) המנהג בסדר הקריאה, שכל הקהל קורין יחד בקול רם את הפסוקים בנחת ובמיתון, בדקדוק ובניגון הטעמים כראוי, אבל בלי סלסול כמו שקוראים בספר תורה, אלא בנעימה פשוטה וקצרה יותר. וכן פסוקי נביאים וכתובים קוראים אותם יחד בנעימתם הידועה והמיוחדת לנביאים ולכתובים, שהוא כעין ניגון ההפטר, אבל בלי סלסול וכדלעיל:

פסוק "ולא קם נביא עוד וגו'" שבסוף ספר דברים, קוראים אותו בניגון שיר כגון שירת הים ועשרת הדיברות, וכניגון קריאתו בספר תורה, רק בקיצור יותר. וכן נוהג אאמו"ר שליט"א:

כמו כן משנים הנעימה בפסוקי ספר תהלים, משלי, קהלת, שיר השירים, ואסתר, שקוראים אותם בנעימתם ובניגונם המיוחד להם השונה משאר ספרים, כל ספר כפי הנעימה המיוחדת לו, וכמו שקיבלנו נעימתם במסורת מאבותינו מימי קדם. (ועיין בש"ע המקוצר ח"ה סימן קס"ד סעיף י"א):

בסוף ספר ישעיה, אם לא מפסיקים, אין צריך לחזור פסוק והיה מדי חדש בחדשו וגו' (כך קיבלתי מאאמו"ר שליט"א, דלא כמו שנדפס בתכלאל תורת אבות דף ל"ח):

להוסיף על שלושה פסוקים מכמה טעמים נכונים. וכן עיקר. וכן דעת אאמו"ר שליט"א שלא להוסיף (והטעם מבואר, כי ענייני מעמד הר סיני ועשרת הדיברות, בלאו הכי יקראו אותם למחר בזמנם בשחרית בספר תורה. וכן מגילת רות ותרגומה נוהגים לקרוא לפני מנחה. והדין שלא לשייר פחות משלושה פסוקים, הוא רק בספר תורה מפני הנכנסים ומפני היוצאים, ואין זה שייך כלל בלמוד כזה. ופשוט. **ועוד**, כי יש טעם בששה פסוקים דוקא בכל פרשה ולא יותר, לרמוז לאות ו', קו ששי ספירת תפארת, סוד תורה שבכתב. וכ"כ הרב חמדת ימים (הספרדי) דף תקס"ו לקרוא מתחילת הלילה עד חצות תורה נביאים וכתובים, והוא לתיקון החתן סוד ו' שבשם, כי על כן **אין להוסיף ואין לגרוע מששה פסוקים**, שלושה ראשונים ושלושה אחרונים מכל פרשה ופרשה בסוד הואו ע"ש. וכ"כ אחד מחכמי תימן האחרונים בהגותו על עץ חיים למהרי"ץ בזה"ל, ולא יוסיף על שלשה פסוקים מתחילת הפרשה ושלושה מסופה, לפי שהדברים רמוזים במקום עליון. וכן הוא מנהגינו. וכן כתבו המקובלים. וכן כתב חמדת ימים וכו' ע"כ. ונדפסו דבריו בקובץ דברי חפץ גליון ד', דף ל"ו. ואע"פ שתוספת פסוקים אלו נזכרו בדברי מהר"ח בשער הכוונות דף פ"ט ע"א, נראה שאין בהוספתם קפידיא כולי האי גם אליבא דהאר"י. ומצינו כיוצא בזה. וע"ע מה שכתבנו בס"ד בתשובה אודות מנהגינו באמירת בשכמל"ו בקול רם אחר תפילת אנא בכח, נדפס בקובץ דברי חפץ גליון ד' מדף ק"ה והלאה. וכן ע"ע קובץ בית אהרן וישראל (סיון-תמוז, ה'תשע"ח), במאמרו של הרב אהרן גבאי שליט"א על מה שהובא בשער הכוונות תיבת "קאים" בתרגום י"י ימלוך, מה שלא נמצא בקדמונים, ואכמ"ל עוד בזה. **וכן** אאמו"ר שליט"א מקפיד שלא להוסיף על שלשה פסוקים הואיל ויש במנין זה כוונה ורמז למ"ש בגמרא שבת דף ח"פ ע"א בריך רחמנא דיהב אוּרְיָאן תְּלִיתַי לעם תליתאי ביום תליתאי בירחא תליתאי. וכן עיין עוד על זה באורך בפירושו רב נסים גאון שם. ואאמו"ר האריך על זה בכתובים ועדיין לא נדפס. **חוץ** מספר תהלים שאומרים כל המזמור הראשון וכל המזמור האחרון, לכבוד דוד המלך ע"ה למאן דאמר שנפטר בחג השבועות. אאמו"ר שליט"א):

לימוד המשנה בליל שבועות

ה) המנהג שאחר קריאת פסוקי תורה נביאים וכתובים, לומדים ששה סדרי משנה, משנה ראשונה ואחרונה מכל מסכתא ומסכתא. וכן עיקר, ואין לשנות. ובזה אנו מקיפים בלימוד הלילה הקדוש הזה כל חלקי תורתנו הקדושה, תורה שבכתב, ותורה שבעל פה, ולאחר מכן רזין דאורייתא, והחוט המשולש לא במהרה ינתק (וכן מפורש בשל"ה ללימוד משניות. וידוע המעשה המופלא אם מרן

מקרא קודש

ופוסקים (עיין לב דויד להחיד"א פרק ל"א שלא טוב עושים הלומדים אז עניינים אחרים ומשנים ממנהג כל ישראל וכו'. וכן היה מנהג גדולי עולם גם בארצות אשכנז כגון הגר"א והחתם סופר וכו', וכן נהג בעל קהילות יעקב זצ"ל. אאמו"ר שליט"א בשו"ת עולת יצחק ח"ב סימן ו' אות ב', ש"ע המקוצר סימן צ"ג הערה ד', ועם הוספות וכפי שקיבלתי מפי אאמו"ר שליט"א. ובני ישיבות שאי אפשר להם ללמוד כן במסגרת הישיבה, ילמדו לפחות תנ"ך, ואם אי אפשר בתחילת הלילה ילמדו כן לפחות בסוף הלילה. אאמו"ר שליט"א):

וכל שכן בזמנינו, שרבים וטובים אינם בקיאים כלל במקרא וכו', ובפרט תלמידי חכמים שראוי להם יותר להיות בקיאים ב"אֲרֵבֶּעָה וְעֶשְׂרִים" [תנ"ך] וכמו שאמרו חז"ל (מה כלה זו מקושטת בכ"ד וכו'. שמות רבה מ"א, ה'. ועוד. רש"י שמות ל"א, י"ח). וכל שכן שאין רגילים ללמוד כלל בספר הזוהר הקדוש כמו שהיה נהוג בעבר, ולימוד ספר הזוהר, גם בגירסא לבד, הוא מסוגל מאוד לקדש את האדם, ובפרט בדורנו הוא נצרך מאוד. שעל כן לכל הפחות ילמדו כן בלילה הקדוש הזה, שהוא לימוד כולל, וייטב להם. ולמחרת אחר המנוחה, היום גדול אז להגות בש"ס ובפוסקים כל אחד כפי הראוי לו. לפל זמן ועת לכל חפץ (פשוט), וכן שמעתי מאאמו"ר שליט"א. ועיין עוד לקמן בענין העסק בתורה ביום):

קדיש אחד בסוף כל הלימוד קודם התפילה
יג) המנהג העיקרי למנהג הבלדי לומר רק קדיש אחד בסוף כל לימודי הלילה קודם תחילת התפילה (ש"ע המקוצר סימן כ"ה הערה י"ב, וסימן צ"ג הערה ד'). ולכן גם לאחר גמר לימוד המשנה אין אומרים אז קדיש, רק לבסוף לאחר גמר לימוד האדרא קודם התפילה אומרים רבי חנניא וקדיש דרבנן שהוא דעתיד. (מפי אאמו"ר שליט"א, ודלא כמו שנדפס בתכלאל תורת אבות דף צ"ב. וע"ע בן איש חי ש"א פ' ויחי אות ט' לפי מנהגם, ואין כן מנהגינו. ועיין עוד למהרי"ץ בעץ חיים ח"א דף פ"ד ע"א ד"ה ובקצת). וגם אם הרב דורש בדברי תורה קודם התפילה, ידחו את הקדיש לאחר הדברי תורה (פשוט). סוף דבר, לעולם אומרים קדיש אחד בסוף כל לימודי הלילה קודם התפילה:

פסוקי איכה בלחש

ה) פסוקי מגילת איכה, יש לקרוא בלחש מפני כבוד יום טוב (שער הכוונות דף פ"ט ע"א. ולבסוף חוזרים כל הקהל לומר יחד פסוק השיבנו וגו' בקול רם, וממשיכים ספר דניאל, בשנת שלש וכו'):

סדר לימוד המשנה

ט) בלימוד המשנה, הנהוג הוא שכל אחד ואחד מהקהל קורא משנה אחת לפי התור. הגדול בציבור פותח כל ישראל וכו' וקורא המשנה הראשונה, היושב לימינו ממשיך אחריו משנה הבאה, וכן על זה הדרך. הקריאה בנחת ובדקדוק, ובגירסא נכונה כפי שקיבלנו מרבותינו זת"ל, ובהטעמה לפי הענין, בנעימה ובניגון מיוחד למשנה כפי המסור והמקובל בידינו, וכמו שאמרו חז"ל (מגילה ל"ב ע"א) כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו הכתוב אומר וכו' (ועיין עוד לאאמו"ר שליט"א במאמר משנת מהרי"ץ פרק ו', ובש"ע המקוצר סימן קס"ד ס"י):

סדר לימוד הזוהר

י) סיימו לקרוא את המשניות, מתחילים את האדרא. כל הקהל קורין יחד ובנחת בנעימה המיוחדת אצלנו ללימוד הזוהר, שהוא ניגון מיוחד ועליון מלא רגש קודש המעורר ומלהיב ומזכך ומטהר את הנשמה, ומקשט את השכינה. אשרי העם שככה לו. ממשיכים לקרוא עד זמן התפילה. וביני ביני אם יש זמן דורשים בדברי תורה וכאמור לעיל. עד שמגיע זמן התפילה. ואז בסוף אומרים רבי חנניא וקדיש דרבנן וכדלקמן:

יא) זהו סדר הלימוד אצלנו. וכן הגון וראוי שיקראו כל הקהל יחד, לא כל איש לדרכו פנה, שאינו דומה קול היחיד לקול הרבים שבוקע כמה רקיעים, וקרְב עַם הדרת מלך (ועיין שו"ת הרדב"ז, ופלא יועץ, ועוד, ואכמ"ל):

גם תלמידי חכמים ובני ישיבות ילמדו

בסדר הנזכר

יב) גם תלמידי חכמים ובני ישיבות צריכים ללמוד בליל שבועות סדר התיקון הנזכר, דהיינו מקרא ומשנה ביחד עם כל הקהל הקדוש. וראוי גם כן שילמדו עם הציבור גם את האדרא, ולכל הפחות מעט, שנים שלשה דפים, ולאחר מכן אם ירצו יעסקו בלימוד גמרא

נשים

יד נשים אין להם שייכות בלימוד זה של ליל שבועות (הגרי"ח זצ"ל בשו"ת סוד ישרים ח"א סימן ט'. וע"ע כף החיים סימן תצ"ד סוף סק"ח, וש"ע המקוצר סימן צ"ב הערה ט'):

ברכת תה וקפה וכיו"ב בלילה

טו הלומדים בלילה ומגישים להם פעם בפעם במשך הלילה לשתות תה או קפה, אפילו שהו בינתיים יותר משבעים ושתים דקות שיש בזה יותר מכדי שיעור עיכול, אינם צריכים לחזור ולברך על כל כוס וכוס, אלא די בברכה הראשונה והיא פותרת את הכל, כל זמן שלא גמר בליבו שלא לשתות עוד. וטוב שיכוין דעתו בברכתו הראשונה לפטור כל מה שיביאו לפניו לאחר מכן (עיין רמב"ם הלכות ברכות פ"ד ה"ז, משנה ברורה סימן קפ"ד ס"ק י"ז, כף החיים שם ס"ק ל"ב. וע"ע מ"ש בזה בכף החיים סימן קס"ט ס"ק י"ח. שו"ת יחיה דעת ח"ו סי' י"א. הליכות שלמה דף שע"ד. אאמו"ר שליט"א במועדי השם הלכות שבועות סימן צ"ג ס"ה. ומ"מ אם שהה לאחר שיעור עיכול, שחזר להיות צמא, המחמיר לברך בהרהור בלב לחוש לדעת המג"א בסימן קפ"ד סק"ט ודעימה, תבוא עליו ברכה):

ואם יצא לחוץ מפתח בית הכנסת, יש אומרים שאף על פי שהניח מקצת חברים ואחר כך חזר, צריך לחזור ולברך, ששינוי מקום בדברים שאין טעוניה ברכה במקומם לא מועיל הניח מקצת חברים (עיין בכף החיים סימן קע"ח ס"ק ט"ז). ומשום שהדבר שנוי במחלוקת, ראוי שלא לברך בשפתיו אלא בהרהור הלב (הכרעת אאמו"ר שליט"א במועדי השם שם):

אין קורין קרית שמע שעל המטה, בענין הטבילה

יז אין נוהגים בלילה זו לקרות קרית שמע שעל המטה, מחמת שאינם הולכים לישן (ש"ע המקוצר סימן צ"ג ס"ג. וע"ש הטעם בעיני יצחק הערה ה'). וכן לא נהגו לצאת מבית הכנסת לטבול במקוה קודם התפילה. וכן מהרי"ץ לא הזכיר כלום מזה (כי אם בערב היום וכדלעיל) אלא נשארים הקהל ללמוד כל הלילה בבית הכנסת בלי הפסק כלל כמעט, וכשמגיע זמן התפילה תכף מתחילים להתפלל (ידוע. ועיין עוד בשל"ה מסכת שבועות, חק יעקב סימן תצ"ד סק"א, וכף החיים שם סק"ז. **ואמנם** האר"י ז"ל אמר לטבול, אבל זהו בתנאי שנשמרים בגדרי הקדושה והצניעות. וע"ע מ"ש בזה בספרי בנין משה חלק א' דיני ערב שבת):

ברכות התורה למי שישן בתחילת הלילה

יח מי שהלך לנוח קודם הלימוד ונרדם בשינה והתעורר באמצע הלילה, מכל מקום אינו צריך לברך ברכות השחר וברכות התורה, ויכול להמתין עד סוף הלילה קודם התפילה ואז יברך עם כל הקהל (הואיל ולא ישן כדרכו בשינה קבועה בלילה בפשיטת המלבושים ובכרים וכסתות כפי הרגלו, אף שישן במטה וכמה שעות. הליכות שלמה פרק ו' אות א'. ארחות רבינו בשם החזו"א והקהילות יעקב. והוב"ד בפסקי תשובות חלק א' דף ת"ח. **ועוד** יש לצרף לזה הסברא דכיון שיודעים מאתמול שביום הזה נשארים ניעורים כל הלילה ויברכו ברכות התורה בסוף הלילה, הוא מכיון בברכות התורה של אתמול לפטור עד אותו זמן. ועל דרך שכתב מהרי"ץ בעץ חיים חלק א' דף י' ע"א ע"ש. ולקמן בענין ברכות התורה קודם עלות השחר. ומה שכתוב בש"ע המקוצר ח"א סימן ז' ס"ו דהקם מחצות הלילה ללמוד מברך ברכות התורה, שם מיירי בסתם לא בליל שבועות וכיו"ב. **ולכן** גם מ"ש בפסקי תשובות שם שאם קם ואין בדעתו אח"כ לישן עוד עד אחר עלות השחר מברך ברכות התורה מיד כשקם משינתו, לסברא שכתבנו בליל שבועות אינו צריך לברך בכל ענין. ויכול לברך עם כל הציבור בסוף הלילה קודם התפילה. והוא הדין בברכות השחר יכול להמתין ולברך עם כל הציבור, ועל דרך שכתב בפסקי תשובות סימן מ"ו אות ג', דף שע"ו, ע"ש. **ומכל** מקום מי שרוצה לברך ברכות השחר וברכות התורה מיד כשקם לאחר חצות, יש לו על מה שיסמוך, ולא יברך עוד אח"כ קודם התפילה. והסכים לכל זה אאמו"ר שליט"א):

לחבר את הלימוד עם התפילה

יט מי שאי אפשר לו להיות ניעור כל הלילה מחמת חולשא וכדומה, או שאם יהיה ניעור כל הלילה לא יוכל להתפלל ולקרוא קרית שמע כראוי, ילך לביתו לישן קמעא כדי שיתחזק, ויקדים לקום ולבוא לבית הכנסת בכדי שישאר לו זמן ללמוד מעט קודם שיתחילו להתפלל, כדי לחבר את הלימוד עם התפילה (עיין מגן אברהם באו"ח בתחילת סימן א', ובסימן תרי"ט ס"ק י"א, מהרי"ץ בעץ חיים חלק ב' דף מ"ו ע"א, ודף ס"ב ע"א, ובחלק א' בסוף תפילת ערבית דחול. מועד לכל חי סימן ח' אות כ"א. וע"ע ספר סוכת שלום להגר"א גוטמאכר זצ"ל. ובכף החיים סימן תצ"ד סק"ח. ובמקום אחר הרחבתי בזה. ומכל מקום אין זה מצוי כל כך אצלנו, שלכן אנו מקדימים להתפלל תכף בעלות השחר, וכדלקמן):

מקרא קודש

וע"ע בש"ע סימן נ"ח ס"ג, ובכף החיים שם ס"ק י"ט. ואכמ"ל
עוד):

ויש שחושבים שהם מהדרים וממתינים מלהתפלל גם
ביום זה בזמן הנץ החמה דוקא, אבל יצא שכרם
בהפסדם, כי הנסיון הראה שרבים נרדמים ומתנמנמים
בקריית שמע וברכותיה מפני העייפות, ומתפללים
וקוראים ההלל וכדומה במהירות רבה ובלי כוונה.
ואשרי הַשָּׁם דרכיו ועושה רצונו כרצונו (עיין בש"ע
המקוצר שם לענין הושענא רבה. וכן מורה ומנהיג אאמור"ר
שליט"א למעשה בזמנינו גם בחג השבועות. וכן השיב אאמור"ר
במועדי השם דף ל"ב. וברור שאי אפשר לבטל המנהג של כל
ישראל ללמוד כל ליל שבועות, בפרט שיש בכך תיקון גדול.
ומה גם שיש בכך מצוה רבה וריבוץ תורה. וכן נמצא מפורש
בכיו"ב בספר העתים תשובת רב נטרונאי גאון שמפני ריבוץ
תורה קודם התפילה, היו מתפללים בשבת אפילו שעתים לאחר
הנץ החמה יעו"ש. ואם בכל שבת כך, קל וחומר בליל שבועות.
מה גם שמצוי אצל הממתינים ומאחרים את התפילה דדין גרמא
לביטול תורה והיסח הדעת, ואין להאריך, והחכם עיניו
בראשו):

זמני התפילה למעשה

ג) הלכך בזמנינו (נכון לשנת ה'תשע"ט) שזמן עלות
השחר הוא בערך בשעה 4:00, ולכל היותר 4:15,
אפשר להתחיל את סדר התיקון אלד'ינו וכו' בשעה
3:00, כי עד שמסיימים ומגיעים לברכות השחר, אדון
העולמים וכו', הוא בערך ב-3:50, ונמצא שעד שיגיעו
לקריית שמע יהיה לפי כל הדעות אחר עלות השחר (וכן
מנהיג אאמור"ר שליט"א בבית מדרשו):

ברכת הציצית לאחר ההלל

ד) מתעטפים בציצית בלא ברכה (כיון שמתפללים מוקדם
וכדלעיל) קודם התפילה מתחילת התיקון, ולאחר ההלל
קודם הוצאת ספר תורה, שאז בודאי כבר הגיע זמן
ציצית, הגדול שבציבור עומד, הוא וכל הקהל,
וממששים בשתי הציציות שלפניהם, ומברך בקול
רם, ומכוין להוציא את כל הקהל בברכתו, בא"י וכו'
להתעטף בציצית, וכולם שומעים ומכוונים ועונים
אחריו אמן ומנשקים הציציות. כָּרַב עָם הדרת מלך:
וכל זה עושים בעודם מעוטפים בטליתותיהם כמו שהיו
עליהם מקודם, מלבד שאוחזים אז בציציות וכדלעיל.
ואינם צריכים כלל להוריד הטלית מעליהם קודם

אכילה בלילה אחר שינת קבע

כ) יש מחמירים שאפילו אם קם בחצות הלילה, אחר
שישן על מטתו שינת קבע, אסור לו לטעום קודם
שיתפלל (עיין כף החיים סימן פ"ט ס"ק כ"ח, ומשנ"ב שם
ס"ק כ"ח בשם האחרונים בשם הזוה"ק. ושתיית תה או קפה
ללא חלב שאינו סועד את הלב, אין לחוש גם לדעת הזוהר.
כה"ח שם סק"ל. משנ"ב שם), אלא אם כן ליבו חלש.
והעולם נוהגים להקל כפי הדין, שאין איסור כי אם
מעלות השחר שמתחיל זמן התפילה (וכן נראה דעת
השתילי זתים שלא העלה חומרא זו. ש"ע המקוצר ח"א סימן י'
ס"ג. וע"ע בשו"ת יבי"א ח"ה סימן כ"ב. ובערוך השלחן סימן
פ"ט סוף אות כ"ו כתב דמ"ש מהרח"ו בשם הזוהר, זהו לקדושי
עליון ולא מדינא וכו' ע"ש. ואכמ"ל. וע"ע במשנ"ב שם ס"ק
כ"ז שמחמיר גם בתוך חצי שעה קודם עלות השחר. ומלשון
הרמב"ם והש"ע שם משמע רק מעלות השחר. וצל"ע):

פרק ה' – דיני ברכות השחר, תפילת שחרית ומוסף

ליזהר מלישן באמצע התפילה

א) וכמו השחר עלה יפון לקראת אלהיו להתפלל
תפילת שחרית בכוונה וברוח חדשה, ויזהר מלישן
באמצע תפילתו, שאם לא כן יצא שכרו בהפסדו
(מהרי"ץ בעץ חיים דף מ"ו ע"א. וז"ל הבן איש חי ש"א במדבר
אות ה', תפילת שחרית ומוסף יתפלל בהתלהבות וזריזות, כדי
שלא תחטפנו שינה באמצע ויבוא לידי טעות וכו' ע"ש):

התפילה ביום זה בעלות השחר

ב) ביום זה יכולים אפילו לכתחילה להקדים ולקרות
קריית שמע וברכותיה ולהתפלל שחרית תכף שעלה
עמוד השחר, מפני שניעורים כל הלילה. דכיון שעלה
עמוד השחר שפיר קרינן ביה ובקומץ, וגם מקרי יוצר
אור. ואת התיקון, וברכות השחר וברכות התורה,
והזמירות, יכולים לומר קודם עלות השחר. אבל על
הציצית אין מברכין אז, מאחר שזמנה משיכיר בין
תכלת ללבן וכדלקמן (עיין למהרי"ץ בעץ חיים חלק ב' דף
ע"ד בשם מרן בכסף משנה בשם רבינו מנוח, לענין הושענא
רבה. משנה ברורה סימן פ"ט סק"א ובשם הפרי מגדים, לענין
שבועות. ש"ע המקוצר סימן קי"ט ס"ג ובהערה ומשם באר"ה.

מקרא קודש

שמי שלא נפנה אין לו לברך ברכה זו. כנלע"ד. ובמקום אחר הארכנו בכל זה):

ברכות התורה קודם עלות השחר

(ח) מה שמברכים ברכות התורה ביום זה קודם עלות השחר, הוא מפני שיודעים מאתמול שביום זה יקדימו את התפילה, וכיון שכן נוהגים, זה נחשב שהם כאילו מכוונים בברכות התורה של היום הקודם לפטור את הלימוד עד זמן זה שיברכו קודם התפילה (אאמור"ר שליט"א בשערי יצחק):

קירוי ההלל

(ט) גמרו התפילה, מברך שליח ציבור על ההלל "לגמור את ההלל" [ובדיעבד שאמר "לקרוא" את ההלל, אינו צריך לחזור] וגומרים את ההלל כולו בקירוי, ש"ץ אומר פסקא פסקא, וכולם שומעים ועונים אחריו בכל פעם "הללו-יה", עד שנמצאו עונים בכל ההלל כ"ג פעמים "הללו-יה". ובראשי הפרקים חוזרים לומר מה שאומר ש"ץ וכו' וככתוב בסידורים. חוץ מאמירת "ברוך הבא וכו'", שהש"ץ אומר לבדו "ברוך הבא", והקהל עונים אחריו "בשם יי"י מפני שהשומע כעונה [והש"ץ שותק ואינו עונה עמהם "בשם יי"י". כן הוא המנהג ואכמ"ל]. וזהו מנהג הבלדי, ויש גם מהשאמי שנוהגים כן:

ומנהג זה מנהג קדמונים דקדמונים כמעט מימי הבית, כמקובל בידינו מאבותינו שכל מנהגינו בענייני התפילות, מימות קרבן בית ראשון. וכן הוא דעת רבינו הרמב"ם שמנהג זה מנהג חכמים ראשונים, ובו ראוי לילך. והמשנים מנהג זה לא יפה הם עושים (מהרי"ץ בעץ חיים מדף ל"ה ע"ב, ענף חיים, ש"ע המקוצר ח"ב סימן ע"ח ס"ה):

הציבור שומעים ואינם אומרים עם הש"ץ

(י) הקהל יכולים לסמוך לכתחילה על קריאת השליח ציבור. כי מה שהם עונים אחריו "הללו-יה", הוא במקום הקריאה ממש. כי כך היא עיקר מצות קריאת ההלל שתיקנו חכמים, שהש"ץ אומר פסקא וכולם עונים אחריו הללו-יה בלבד, ואינו מדין שומע כעונה: **ולכן** אין הקהל צריכים לגרוס עם הש"ץ בלחש, כי אם לשמוע ולהטות אוזן בלבד, וזהו הלילו יפיו נעמו והדרו של ההלל, ולא למהר לענות בלחיצ"ה ולשבש

הברכה. וכן המנהג פשוט (עיין ש"ע המקוצר ח"א סימן ח' סעיף י"ט. ומה שכתבנו בס"ד בהרחבה בבארות משה הלכות ר"ה ס"ק כ"ז. ובהוספות שם בכת"י. **מיהו** אם יש לחוש שהמברך אינו בקי לכיון להוציא ידי חובה, או אינו נותן לב לדבר, או שאינו מברך כהוגן וכדומה, כל אחד יאמר עמו בלחש, ואם אפשר טוב שיסיים קודם לו שלוש תיבות כדי שיוכל לענות אחריו אמן. וכמ"ש בש"ע המקוצר שם בסעיף י"ח):

ברכות השחר וברכות התורה

(ה) לפני תפילת שחרית נוטלים את הידים שלוש פעמים כשאר ימים לתוספת טְהָרָה, אבל בלא ברכה. ואפילו אם עשה צרכיו, לא מברך על נטילת ידים. וקודם המהולל וברוך שאמר, מברכין כל ברכות השחר [וגם ברכת אלד' הנשמה], חוץ מברכת המעביר שינה עד סופה שהיא בא"י גומל חסדים טובים. וכן מברכין ברכות התורה (מהרי"ץ בעץ חיים. ש"ע המקוצר סימן צ"ג ס"ג. וע"ע בחזו"ע דף שי"ב):

(ו) והמנהג מפורסם שהגדול שבציבור או אחד מחשובי הקהל מתחיל לומר בקול רם אדון העולמים וכו' ומברך ברכות השחר כדלעיל להוציא את הרבים, וכולם מכוונים ועונים אמן אחר כל ברכה וברכה. (והמדקדקים אומרים עמו בלחש. ויקדימו לסיים לפניו שלוש תיבות כדי שיוכלו לענות אמן). גמר לברך ברכות התורה, מתחילים כל הקהל לומר עמו ביחד בקול רם וידבר יי"י וכו' עד הסוף:

לדלג ברכת אשר יצר

(ז) ברכת אשר יצר יש לדלג שלא לאמרה בכלל ברכות השחר, אם לא עשה צרכיו קודם לכן. וכן המנהג (וכן הוא דעת מרן בבית יוסף ובש"ע והרבה פוסקים. וכן דעת האר"י. וכן דעת השתילי זתים שהשמיט ההגהה שבריש סימן ד'. וע"ש בסק"ב. וכ"כ בכף החיים סימן ד' סק"ט ע"ש. ובמשנ"ב שם סק"ג. וכ"כ אאמור"ר שליט"א בשולי המעיל דף ד', ושידוע שכן הוא מנהגינו, וכן הוא דעת מהרי"ץ ע"ש. ומכל מקום טוב ליפנות קודם התפילה משום הכון לקראת אלד'ך, וגם כדי שיוכל לברך גם אשר יצר ולהסמיכה לברכת אלד' הנשמה כי יש אומרים שצריך לברך אשר יצר בשחרית גם כשלא נפנה וכשאר ברכות השחר. **אמנם** אם הוא המברך ברכות השחר בקול רם לכל הקהל וכמו שנוהגים, עדיף שלא יאמר ברכה זו ברבים כדי שלא יטעו לומר שצריך לברך גם כשלא נפנה, אלא יברכנה קודם לכן בינו לבין עצמו. או שיודיע

מקרא קודש

טעם עליון

טו עשרת הדיברות, מנהגינו לעולם לקרותם בטעם העליון, הן ביחיד והן בציבור, הן בפרשת יתרו הן בפרשת ואתחנן והן בחג השבועות, ואין בספרים שלנו טעם התחתון כלל ועיקר. וקוראים אותם בנועם וניגון שיר, מן אנוכי וגו' עד וכל אשר לרעך (ש"ע המקוצר ח"ב סימן ס' ס"ו):

הפטרה

טז מפטירין במעשה מרכבה דיחזקאל שהיא דוגמת מעמד הר סיני, שנגלה אלינו המרכבה פנים בפנים. וראוי להיות המפטיר גדול וחכם, ולא על ידי קטנים ותעלולים (מהרי"ץ בעץ חיים דף מ"ו ע"ב. ש"ע המקוצר ח"ב סימן ס' הערה י'. וכ"כ בכף החיים סימן תצ"ד ס"ק כ"ח, ובמשנה ברורה שם סק"ד שכן נוהגים במקצת מקומות ע"ש. ומכל מקום אין להתקוטט על זה, ופשוט. **אגב**, בתוספתא שבתרגום ההפטרה, שבעת מדורי גיהינם כולם נקראים בנשימה אחת, חוץ מהאחרון שמפסיקים בו מעט. כך קיבלנו. וכן הוא בתכלאל תורת אבות שם. ודלא כמ"ש בתורה קדומה שם. אאמו"ר שליט"א בשערי יצחק):

אזהרות

יז נוהגים לקרות האזהרות שיסד רבי שלמה בן גבירול, אחרי ההפטרה. והטעם מפני שאולי עבר אחד מהקהל על איזו מצוה, ויהרהר תשובה לתקן דרכיו. לפיכך יכוין למה שאומר הש"ץ ויתבונן בפירושם (מהרי"ץ בעץ חיים דף מ"ז ע"ב, בשם זקינו מהר"ץ בספרו פרי צדיק דף קס"ג. ש"ע המקוצר סימן צ"ג ס"ד):

יח ובחור"ל שעושים שני ימים טובים, היו אומרים מצוות עשה ביו"ט ראשון, ומצוות לא תעשה ביו"ט שני. וכאן בארץ ישראל שעושים יום טוב אחד, יכולים להניח את מצוות לא תעשה לאמרם לפני תפילת מנחה של יום טוב, אחרי שסיימו לקרוא מגילת רות. או לאחר תפילת מנחה (אאמו"ר שליט"א. ואם קשה על הציבור לומר גם את האזהרות של מצוות עשה בשחרית אחרי ההפטרה, אפשר לאמרם בלילה קודם לימוד הזוהר. כן השיב לי אאמו"ר שליט"א, שכן נראה לו עתה ואכמ"ל, הגם שאצלו בבית הכנסת לא שינו ע"כ):

תפילת מוסף

יט אם רואים שהקהל עייפים מפני שהיו נייעורים כל הלילה, יכולים להתפלל ביום זה מוסף תפילה אחת.

השוכנים סביביו בבית הכנסת (מהרי"ץ בשו"ת פעולת צדיק חלק ב' סימן ר"מ. ש"ע המקוצר ח"ב סימן ע"ח ס"ה):

הש"ץ לא יתחיל עד שיסיימו "הללו-יה"

יא השליח ציבור שמקרא את ההלל, צריך ליתן לב שלא יתחיל כל פיסקא, עד שיסיימו הציבור לענות הללו-יה, כדי שלא יפסידו הציבור מלשמוע אפילו תיבה אחת. ולכן יזהר לא לרוץ באמירתו חלילה, אלא בנחת כראוי (ש"ע המקוצר שם. ומי שלא שמע איזה תיבה מהש"ץ, ישלימנה תכף לעצמו בלחש, ויענה גם הללו-יה. ומ"מ בדיעבד נלע"ד דאינו מעכב אם אמר הש"ץ עכ"פ את כל הפיסקא בציבור והוא ענה אחריו הללו-יה, וכדמוכח מדברי מהרי"ץ שם בשו"ת פעולת צדיק ח"ב סימן ר"מ, למי שידקדק היטב. וכמש"ש בנוה צדיק. ואכמ"ל בזה. ומ"ש בש"ע המקוצר שם הערה ט"ו שפשוט שאפילו תיבה אחת מעכבת, אמר לי אאמו"ר שליט"א שכעת הוא מסתפק בזה ונוטה שאינו מעכב ושכך הוא מנהג העולם שאינם מדקדקים בזה וצל"ע. עכ"ד):

קריאת ספר תורה

יב בעת קריאת ספר תורה יהיו אזני כל העם אל ספר התורה באימה ויראה מעין דוגמת מעמד הר סיני (מהרי"ץ בעץ חיים דף מ"ו ע"ב):

ובמדרש, רַבִּי יוֹדֵן בַּר סִיְמוֹן פָּתַח וכו' אמר הקב"ה לישראל, כָּנִי הִיוּ קוֹרִין אֶת הַפְּרָשָׁה הַזֹּאת בְּכָל שָׁנָה, ואני מעלה עליכם כאילו אתם עומדים לפני הר סיני ומקבלין את התורה, אימתי בחודש השלישי וגו' (פסיקתא דרב כהנא פ"ב):

סגולה לרפואה

יג סגולה נפלאה בשעת קריאת "עשרת הדיברות" בספר תורה בחג השבועות, לכוון לרפואה על חולה שיתרפא, וכעין שעת מתן תורה בהר סיני שכל החולים נתרפאו (הגרי"ש אלישיב זצ"ל):

אין עומדים בעשרת הדיברות

יד אין נוהגין בקהילותינו לעמוד בשעת "עשרת הדיברות" שיש לחוש פן יאמרו שדוקא תורה זו מן השמים ולא השאר ח"ו (עיינן ברכות י"ב ע"א, ותשובת הרמב"ם סימן מ"ו). ומי שנמצא בבית כנסת שהקהל עומדים ואם ישאר לשבת יש חשש שייראה כמזלזל ח"ו, יקדים ויעמוד מתחילת קריאת העולה שהיא כמה פסוקים קודם עשרת הדיברות (אאמו"ר שליט"א במועדי השם דף ג'):

פרק ו' – סדר הקידוש בשחרית, והנהגת היום

קידוש יו"ט שחרית

א בקידוש יום טוב שחרית, אחר ברכת בורא פרי הגפן, אסור להוסיף ברכת אשר קדשנו וכו' כבלילה, ויש לבטל מנהג הטועים בזה (ש"ע המקוצר סימן צ"ח ס"ד):

שמחת יום טוב

ב חייב אדם להיות ביום טוב שמח וטוב לב, הוא ובניו ואשתו ובני ביתו וכל הנלוים עליו שנאמר ושמחת בחגך וגו', כל אחד כראוי לו:

כיצד. הקטנים נותן להם קליות ואגוזים, ומיני מתיקה. והנשים, בבגדים ותכשיט כפי ממונו. והאנשים אוכלים בשר ושותים יין [ויש אומרים דהיינו דוקא בשר בהמה, ולא סגי בעוף]:

ועיין עוד מה שכתבנו לעיל בענין סעודת ליל החג מה ששייך לכאן:

ג וכשאוכל ושותה ושמח, לא יִמְשַׁךְ ביין ובשחוק ובקלות ראש, ויאמר שכל מה שיוסיף בזה ירבה במצות שמחה. כי השכרות והשחוק הרבה וקלות הראש אינה שמחה אלא הוללות וסכלות, ולא נצטוינו על ההוללות והסכלות, אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל. ואי אפשר לעבוד את השם לא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שכרות (רמב"ם הלכות יו"ט פ"ו הלכה י"ז-כ'. ש"ע סימן תקכ"ט. ש"ע המקוצר סימן צ"ח ס"ה וס"ט):

הקבלת פני רבו

ד ילך להקביל פני רבותיו או גדולים ממנו בַּחֲקָמָה. והוא מעין מצות ראייה בבית המקדש להקביל פני השכינה. וכן הוא המנהג (רמב"ם הלכות תלמוד תורה פ"ה ה"ו. מהרי"ץ בעץ חיים דף מ' מ"א. כף החיים סימן תקכ"ד ס"ק ל"ד. ש"ע המקוצר סימן צ"ח ס"א. וכתב רס"ג שזהו אחד מטעמי מצות המועדים ע"ש):

לעסוק בתורה ביום, תהלים

ה יש אומרים שנכון לקרות בספר תהלים בחג השבועות, דלפי דעת הירושלמי (בחגיגה פ"ב ה"ג. והובא

דהיינו שהשליח ציבור יתחיל מיד אחר הקדיש את התפילה בקול רם, וכל הקהל אומרים עמו מילה במילה בלחש. [ומי שהוא בקי ואינו אומר עמו בלחש, אף על פי שהוא שומע מהשליח ציבור, לא יצא ידי חובת תפילה אפילו בדיעבד]:

ויקדימו הקהל לסיים שלוש תיבות קודם שחותם ש"ץ הברכה, כדי שיוכלו לענות אחריו אמן. וכן המנהג. וכן עונים בקדושה קדוש וגו', משבחים ואומרים ברוך וכו', אמן, וימלוך וגו'. [והמנהג שאין אומרים את נוסח הקדושה שאומר ש"ץ, כתר יתנו וכו' כמו שיש סוברים, אלא רק שומעים ועונים כנז"ל, וכשמגיע ש"ץ לדור ודור וכו', אז הקהל אומרים בלחש ברכת אתה קדוש וכו']. וכן בברכת כהנים עונים אחריהם אמן. והיינו גם אחר ברכת אשר קדשנו בקדושתו וכו' (עיין עץ חיים ח"א דף פ"ה ע"ב, ענף חיים שם, שו"ת פעולת צדיק ח"ג סימן מ"ט וסימן קל"ז, פסקי מהרי"ץ הלכות ראש השנה מדף קל"ג, ש"ע המקוצר ח"א סימן נ' סעיפים ט' וי', ובהערה ל"ב שם. ובבארות משה על פסקי מהרי"ץ שם ס"ק שע"ה. וכן הנהיג אאמו"ר שליט"א בבית מדרשו להתפלל מוסף בחג השבועות וכן בהושענא רבה תפילה אחת, מטעם האמור):

כ וכשמתפללים תפילה אחת ויש כהנים, נחלקו המנהגים אם הממונה קורא להם "כהנים", אף על פי שהוא באמצע התפילה, או שאינו קורא להם מחשש הפסק והכהנים מתחילים לברך מעצמם. והעיקר כהנוהגים לומר להם "כהנים", אף שהנוהגים שלא לקרות יש להם על מה שיסמוכו (שו"ת עולת יצחק ח"ב סימן מ"ז. ש"ע המקוצר שם בהערה ל"ג):

כא וכשאינן כהנים, המנהג שאין עונים הקהל "כן יהי רצון" אחר הפסוקים יברכך וגו' יאר וגו' ישא וגו', שאומר הש"ץ. והטעם מפני שעיקר עניית כן יהי רצון אינה אלא מנהג (ש"ע המקוצר בהערה שם):

כב וכיון שמתפללים מוסף תפילה אחת עם הש"ץ, אין צריך להסדיר התפילה קודם לכן. וכן המנהג (שו"ת עולת יצחק ח"ב סימן ק"ו אות ב' ד"ה ואם. בארות משה הלכות ראש השנה דף קכ"ח ד"ה ונראה. וע"ש שכתבנו דטוב שהש"ץ יסדיר את התפילה קודם בינו לבין עצמו):

פרק ז' – תפילת המנחה ומוצאי יו"ט

רות

א המנהג ידוע לקרות בבית הכנסת בחג השבועות מגילת רות [בלא ברכה], קודם תפילת המנחה, וקוראים גם את התרגום. ואם נשאר פנאי קורין פירוש רש"י (ש"ע המקוצר סימן צ"ח סט"ז. וע"ש עוד פרטים):

ב ואם לא קראו פירוש רש"י, אין צריך לומר קדיש בסוף הקריאה. שאין אומרים קדיש על פסוקים וקריאת תרגום בלבד (אאמו"ר שליט"א. וכדעת הרמב"ם ועוד ראשונים. וזה דלא כמ"ש בתכלאל תורת אבות דף רכ"ז. ועיין בזה בהרחבה בבארות משה הלכות ראש השנה במילואים סימן ב'):

קדיש דרבנן אחר המזמור של חג במנחה

ג אחר תפילת המנחה קוראים המזמור של חג ככתוב בסידורים. והמנהג הנכון והעיקרי בקהילות הבלדי, לומר אחרי המזמור, רבי חנניא, וקדיש דרבנן שהוא **דעתיז** (ש"ע המקוצר ח"א סימן כ"ה הערה י"ב יעו"ש. ויש להעיר מזה על מה שנדפס בתכלאל תורת אבות דף קע"ט ובשאר מקומות כיו"ב):

ד ואם יש פנאי (עיין באות שאחריו) ומעמידים תלמיד חכם לדרוש בדברי תורה, ידחו את רבי חנניא והקדיש אחר הדברי תורה, וקדיש אחד עולה על הכל (אאמו"ר שליט"א):

זמן תפילת ערבית

ה מאחרים תפילת ערבית במוצאי יום טוב, כיון שחובה להוסיף מחול על הקודש. ולכן יתחילו ערבית כחצי שעה לאחר השקיעה. ובשעת הדוחק אפשר כעשרים דקות לאחר השקיעה:

וצריך לזהר שלא לעשות מלאכה עד שייראו שלושה כוכבים. והוא כשלושים וחמש דקות אחרי שקיעת החמה (כשיטת הגאונים ורבי אברהם בן הרמב"ם ודעימיהו דלא כרבינו תם. וכן מנהגינו ידוע. ש"ע המקוצר ח"ב סימן ס"א ס"ב. והוא הדין למוצאי יום טוב. וכן מנהיג אאמו"ר שליט"א):

בתוס' חגיגה י"ז ע"א ד"ה אף) פטירת אדוננו דוד המלך ע"ה היתה ביום חג השבועות. (עיין להחיד"א במורה באצבע אות רכ"ו, מועד לכל חי סימן ח' סל"א, בן איש חי ש"א אות ו', כף החיים סימן תצ"ד ס"ק ל"ד). ולא נהוג כן. ועדיף להתאמץ לעסוק בתורה, הגם שעייפים מהלימוד בלילה, כי הוא יום מתן תורתנו, ומי שאינו יכול יקרא תהלים (אאמו"ר שליט"א במועדי השם דף ד'). ועיין עוד לעיל בענין התלמידי חכמים בלימוד התיקון בליל שבועות:

ריקוד וטיפוח ביו"ט

ו אין מרקדים ואין מספקים ביום טוב, גזירה שמא יתקן כלי שיר (ביצה ל"ו ע"ב). והדין כן גם בחג השבועות. ורק בשמחת תורה התירו הפוסקים לספק ולרקוד משום כבוד התורה (אאמו"ר שליט"א במועדי השם דף ד'. וכ"ה בחזו"ע דף שי"ט. וזה דלא כמ"ש בהליכות שלמה פי"ב סי"ד, ע"ש. והטעם יש לומר שלא התירו לרקוד ולטפח אלא לפני הספר תורה, לא זולת. וכן לשון מהרי"ן, שמנהג ותיקין לרקוד "לפני הספר תורה", הובא בש"ע המקוצר סימן קי"ט הערה י"ד. גם יש חילוק בין חג שבועות שהוא יום קבלת התורה שניתנה באימה ברתת ובזיע וכמו שנאמר בו ויהי קולות וברקים וגו' וירא כל העם וינועו וגו', משא"כ שמחת תורה, אחר שסיימו את התורה שהוא בחינה אחרת. כנלע"ד. ועיין עוד בש"ע המקוצר בסימן קי"ט שם שאפילו בשמחת תורה אינו מוסכם להתיר, וכן לא היה נהוג כן בקהילותינו אפילו בשמחת תורה. יעו"ש"ב. ואם כן הבו דלא לוסיף עלה):

מקרא קודש

אסרו חג

ו) יש נוהגין להרבות קצת באכילה ושתייה ביום שלאחר החג בכל שלוש רגלים, והוא נקרא **אסרו חג** (על פי הרמ"א סימן תכ"ט ס"ב. ולא השמיטו השתילי זתים. וכן הדבר ידוע שיש הנוהגים כן אצלינו, וממעטים ביום זה ממלאכתם. ש"ע המקוצר שנציין לקמן. ועיין דברי הרס"ג בזה שנדפסו בקובץ בית אהרן וישראל ניסן-אייר ה'תשע"ט):

ז) ואסור להתענות באסרו חג שלאחר חג השבועות, אפילו חתן וכלה ביום חופתם [להנוהגים להתענות] ולא יאר-צייט. לפי שבזמן שבית המקדש היה קיים, אם חל שבועות בשבת, היה יום זביחת הקרבנות [שלמי שמחה ועולת ראייה] ביום שלאחריו (ש"ע המקוצר סימן צ"ח ס"ח):

פרק ח' – דיני הכנה משבת ליום טוב

איסור הכנה

א) יום טוב שחל במוצאי שבת, אסור להכין בשבת דברים לצורך יום טוב שאחריו. שנאמר (שמות ט"ז, ה) והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו, חול מכין לשבת וחול מכין ליו"ט, ואין יו"ט מכין לשבת, ואין שבת מכינה ליו"ט (ביצה דף ב' ע"ב. רמב"ם הלכות יו"ט פ"א ה"ט). ואפילו דבר שאינו מלאכה רק טרחא בעלמא שעושה בשבת לצורך יו"ט אסור:

הדחת כלים, עריכת השלחן

ב) ולכן אסור להדיח את הכלים בשבת בשביל יו"ט, וכן אסור לערוך ולסדר את השלחן עם צלחות כוסות ושאר כלים, חלות ויין וכיו"ב לצורך הלילה. אבל מותר לפנות בשבת מעל השלחן מה שנשאר מהסעודה כדי שהבית יהיה מסודר ונקי בשבת (עיין משנ"ב וכה"ח רס"י תק"ג, ובש"ע סי' ש"ב ס"ג, וסי' שכ"ג ס"ו ואחרונים, רמ"א בסוף סימן תרס"ז, ובש"ע המקוצר ח"ב סימן ס"ג ס"א):

הבאת מאכלים, סידור

ג) אסור להביא בשבת [גם כשיש עירוב] דברי מאכל או משקה לצורך יו"ט (מג"א סס"י תרס"ז אחרונים שם. ש"ע המקוצר סי' צ"ו ס"ב. ובבין השמשות אפשר להקל בזה. וכן על ידי גוי אפשר להקל בזה. ועיין בכה"ח סי' תק"ג סק"א,

ובפסקי תשובות שם שיש מקילים על ידי גוי בכל הכנה שאין בה מלאכה, ואכמ"ל) ואם הוא מביא בשבת בעוד היום גדול, בענין שהוא ראוי ליהנות ממנו גם בשבת ואין ניכר שהוא מביא לצורך יו"ט, אע"פ שהוא מכוין לצורך יו"ט, אפשר להקל (כן העלינו בס"ד בבארות משה ה' שבת סימן כ' מדף שצ"ה, יעוש"ב):

ד) וכן אין להביא בשבת סמוך לחשיכה את הסידור של יום טוב משום מכין. אבל אם מעיין בו קצת גם בשבת, מותר (עיין בארות משה שם סימן כ"א):

לגלול הספר תורה, הוצאת סידורי החג בביהכנ"ס

ה) אסור לגלול את הספר תורה בשבת למקום שיקראו בו למחרת ביו"ט משום הכנה (אחרונים בסס"י תרס"ז). וכן אין להוציא בשבת בבית הכנסת את הסידורים של חג השבועות. אלא יוציאו אותם לאחר צאת השבת או מערב שבת (פשוט):

להכניס אוכלין ומשקין למקרר

ו) מותר לפנות האוכלין והמשקין מהשלחן בגמר הסעודה בשבת ולהחזירם כדרכו למקומם במקרר, שאין זה בגדר הכנה (דכל שרגילים לעשותו מבלי לחשוב על התועלת שבעשייתו מותר וכמ"ש בשש"כ בשם הגרש"א זצ"ל. ועוד דכל שמכוין להציל שלא יתקלקל אינו בגדר הכנה) ומותר גם אם הוא מכוין בכך גם לצורך יו"ט:

ז) ואם הוא נותנם במקרר בשבת מבעוד יום בזמן שיספיקו להיות ראויים ליהנות קצת מקרירותם בשבת, הרי זה מותר בכל ענין, שאין ניכר כל כך שמכין למחר (כן העלינו בס"ד בבארות משה סימן כ"ג. ושם בסימן כ' הארכנו בבירור דין הכנה ובשיטות הפוסקים, ובסוף הסימן העלינו כללים חשובים בזה, ומשם באר"ה):

להוציא אוכלין ומשקים מההקפאה

ח) מותר להוציא מהמקרר בשבת אוכלים או משקים קפואים כדי להפשירם לצורך יו"ט, כשאין בזה טרחא אפילו קצת (ש"ע המקוצר סימן צ"ו הערה ג'. אשרי האיש ח"ג פ"ג סעיף נ'. וע"ע שש"כ פ"י הערה ל"ג, וחזו"ע הלכות שבת ח"ב דף תמ"ז). ואם יספיקו להפשיר ולהיות ראויים אפילו קצת גם בשבת עצמה, הרי זה מותר להוציאם בכל ענין, שכיון שיכולים להיות ראויים לאכילה או לשתייה גם בשבת, אין ניכר כל כך שהוצאתם לצורך

מקרא קודש

לישן בשבת

יב) לא יאמר אישן בשבת כדי שיהיה לי כח להישאר ער בליל שבועות, אלא ישן לכבוד ולעונג שבת, ואחר כך יהיה לו על ידי זה כח ממילא להיות ער בלילה (עיין ספר חסידים סימן רס"ו ואחרונים בסימן ר"צ. מהרי"ץ בעץ חיים ח"א על פסקת אתה קדשת את יום השביעי "לשמך"). ויש מתירים לומר כן, כיון שהוא לצורך מצוה, לימוד תורה בליל שבועות (תורת שבת סי' ר"צ סק"ב וסימן ש"ז סק"א. שו"ת אור לציון ח"ג דף קצ"ה. ונראה דזה דוקא כשיש צורך לומר כן כדי לזרז את בני ביתו וכיו"ב. ובערוך השלחן סימן ר"צ ס"א אוסר. וע"ע מ"ש בזה בפסקי תשובות סי' ר"צ אות ד'. ובמקוא"ה בדברי מהרי"ץ שם ואכמ"ל):

הכנה בבין השמשות

יג) איסור מכין, הוא גם בבין השמשות (ביאור הלכה רס"י תק"ג). ובמקום מצוה או צורך גדול, אפשר להקל (כדין שבות בבין השמשות, עיין סימן שמ"ב ואחרונים. ובספרנו בנין משה חלק א'. וכ"כ בחזו"ע הלכות פסח דף רס"ח):

עבר והכין

יד) עבר ועשה בשבת דבר שאסור משום הכנה משבת ליו"ט, מותר ליהנות ממנו (חוט שני ח"ב דף מ"ז אות י"ז. וכן ראיתי בשם הגרשז"א זצ"ל):

לבישת בגדי יו"ט

טו) מותר ללבוש בגדי יום טוב בשבת קודם חשיכה (עיין מקור חיים סימן תק"ג שנהגו בזה היתר. וכן מבואר בבן איש חי ש"א צו דיני ערב פסח שחל בשבת אות ד'. כף החיים סימן תקכ"ט ס"ק כ"ג שכתב שצריך אז לכיין בהם גם לכבוד שבת, ובמה שכתבנו בזה בס"ד בבארות משה ה' שבת סימן כ"ד):

מחר דוקא (כן יש ללמוד ממ"ש מהרי"ץ בשו"ת פעולת צדיק ח"ב סימן מ"א, ובבארות משה על פסקי מהרי"ץ ס"ק קע"ו, ובמילואים שם סימן כ', ובסוף הסימן באות א'. ונדון דידן קיל טפי):

טז) אבל להוציא עוף או בשר חי מהמקרר בשבת, אע"פ שאין בו משום מוקצה, מכל מקום יש בו משום מכין משבת ליו"ט, שכיון שבזמנינו אין מצוי לאכול בשר חי, ניכר לכל שהוצאתו הוא לצורך יו"ט. ובמקום דוחק, המיקל בזה יש לו על מה לסמוך (כנלע"ד, ועל פי סברת המהרש"ג ח"א סימן ס"א שכל דבר שאם יעשהו בשבת לא יוכל לעשותו בחול לא הוי בכלל הכנה שאסרו חז"ל. ואח"כ ראיתי שכן הובא להתיר מטעם זה בפסקי תשובות סימן תק"ג אות א' יעו"ש. ועוד יש לצרף לזה מה שנראה בדעת הרמב"ם והרשב"א דהוצאה לחודה שאינו תיקון בידים לא מיקרי הכנה, וכמו שהרחבנו בזה ובשיטות הפוסקים בבארות משה סימן כ', יעו"ש"ב):

לחמם אוכל על פלאטה לצורך יו"ט

יז) אין ליתן בשבת אוכל על המיחם או על הפלאטה [עם דבר המפסיק], כדי לחממו לצורך יום טוב, גם כשהאוכל מבושל כל צרכו, משום מכין משבת ליו"ט. ואע"פ שמניחו מבעוד יום בזמן שהאוכל יהיה ראוי להתחמם וליהנות ממנו גם בשבת, הואיל וחימום על האש הוא מעשה ותיקון בידים. ורק אם הוא מכוין בחימומו כדי ליהנות ממנו גם בשבת, הרי זה מותר (כנלע"ד, ועל פי הכלל שהעלינו בזה בס"ד בבארות משה סימן כ' אות א', יעו"ש"ה. וכ"כ בספרי זמנינו. עיין אשרי האיש ח"ג פ"ג ס"ג, שו"ת מחזה אליהו סימן ס"ד, ועוד. ואח"כ שמעתי מאאמו"ר שליט"א דסבירא ליה דמן הדין מותר ורק המחמיר תע"ב ע"כ. כנראה מטעם שנתניתו על המיחם אין בו טורח כלל. וע"ע בספר ויען שמואל כרך י"ט מדף ר"א והלאה. ואכמ"ל):

יח) ולהניחו בשבת על פלאטה כבויה, ולאחר זמן תידלק על ידי שעון שבת, הרי זה מותר, גם כשהפלאטה חוזרת ונדלקת בשבת. (דבשעה שנותן אין כאן מעשה ותיקון כלל, ואין ניכר בשעת הנתינה שהוא לצורך מחר, דאפשר שתידלק תכף ויתחמם קצת ויהיה ראוי גם לשבת. וכמו שמותר להוציא אוכלין ומשקים מההקפאה וכדלעיל, כן הדבר הזה. כנלע"ד. וכן שמעתי מאאמו"ר שליט"א שמתיר בזה). ובלבד שיהיה האוכל מבושל כל צרכו. ואם הוא תבשיל לח צונן, אם הוא מבושל כל צרכו, גם כן מותר (כן העלינו בס"ד בספרנו בנין משה חלק א', יעו"ש"ב):

פרק ט' – דיני יום טוב

הספיקו, יעשו ביום טוב בשינוי מעט (ש"ע המקוצר סימן צ"ד סעיף י"ג):

לעשות "ריבה" וכיו"ב

ז) דברי אוכל נפש שאינם מפיגים הטעם אלא שהדרך לעשותם לימים רבים, כגון מיני מרקחת שקוראים "ריבה" וכדומה, אסור לעשותם ביום טוב אלא דוקא על ידי שינוי (ש"ע המקוצר שם סי"ד):

סחיטת פירות

ח) אסור לסחוט פירות ביו"ט, אפילו דברים שאם יסחטם מערב יו"ט יפגם טעמם, והדין בזה כמו בשבת (ש"ע סימן תצ"ה ס"ב ואחרונים. ש"ע המקוצר סימן צ"ד סכ"ג. ועיין מה שצויין בזה בעיני יצחק שם, ובפסקי תשובות סימן תצ"ה אות ז'. וע"ע מה שכתבנו בבנין משה הלכות שבת ח"ב פ"י סוף הערה י"ב):

לברור קטניות וכיו"ב

ט) מותר לברור קטניות וכיוצא בזה, כמות שצריכים לאותו היום, ומותר לברור גם בכלי כגון קנון ותמחוי, והוא הדין במסננת, או ב"תיון", "מקלף", כף מנוקבת, וכל כיו"ב (ועיין בספרנו בנין משה הלכות שבת ח"ב פט"ו סעיפים ה' ח' ו"א):

אבל לא יברור בנפה וכברה, מפני שנראה כבורר לצורך מחר, שאין דרך לברור בכלים אלו אלא הרבה (ש"ע סימן תק"י סעיפים א' ב' וד' ואחרונים. ש"ע המקוצר שם, ובמועדי השם דף ל"א. שו"ת אור לציון ח"ג פ"ט אות ז'. פסקי תשובות שם אותיות ב' ג'. ובתוספת פרטים):

י) וכשבורר לא יברור אלא מה שהוא פחות טורח. שאם יש יותר טורח בברירת האוכל, כגון שהאוכל מרובה על הפסולת, יברור הפסולת. ואם הפסולת מרובה יברור האוכל. ואם הם שווים בורר איזה מהן שירצה (ש"ע סימן תק"י ס"ב ואחרונים):

יא) וכל זה מותר אף על פי שהיה אפשר לברור מערב יו"ט (ביאור הלכה סימן תק"י ס"ב ד"ה אם. כף החיים שם ס"ק ט"ז. ש"ע המקוצר שם) וכן אין צריך לברור לאלתר דוקא, אלא כל שבורר לצורך היום אף שבורר להניח לסעודה אחרת מותר (ביאור הלכה וכה"ח שם. שו"ת אור לציון ח"ג פ"ט אות ז'):

איסור מלאכה ביום טוב

א) כל מלאכה שאסור לעשותה בשבת, אסור לעשותה ביום טוב. ואין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד, שנאמר (שמות י"ב, ט"ז) אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם. דהיינו לישה, אפייה, שחיטה ובישול. ופרטי דיניהם יתבארו לקמן בעז"ה:

ב) הוצאה מרשות לרשות, וכן הבערה [מאש מצויה] מותרים ביום טוב לא רק לצורך אוכל נפש אלא גם לצורך אחר. דאמרינן בהו מתוך שהותרו לצורך אוכל נפש הותרו גם שלא לצורך אוכל נפש (רמב"ם הלכות יו"ט פרק א'. ש"ע סימן תצ"ה ס"א. ש"ע המקוצר סימן צ"ד סעיפים א' ב'):

הוצאה שלא לצורך היום

ג) יש אומרים שמותר להוציא חפצים מרשות היחיד לרשות הרבים או בהיפך, אפילו כשאינם לצורך היום כלל. ויש אומרים שאין להוציא אלא כשיש קצת צורך בדבר, כגון שעון, ניירות טישו וכיו"ב, או אם מתיירא שלא יגנב. וכן נכון להחמיר:

ד) ולהוציא לצורך מחר, אסור לכולי עלמא (ש"ע המקוצר שם סעיף ז'. וע"ש בהערה שהאחרונים נחלקו בדעת מרן, ומהרי"ץ מחמיר):

ה) ובמקום שיש עירוב, מותר להוציא ביו"ט אפילו שלא לצורך כלל (חזו"ע דף פ'. אאמו"ר שליט"א במועדי השם דף ז'. והיינו בהוצאה בלי טורח. ופשוט. וע"ע בש"ע סימן תק"י סעיף ח' והלאה):

הכנת אוכל ביו"ט

ו) אוכל נפש, אף על פי שאפשר לעשותו מערב יום טוב, דהיינו שאינו מפיג הטעם, מותר לעשותו ביום טוב כרגיל (כן נראה דעת הרמב"ם והש"ע ומהרי"ץ ושתילי זתים). כגון ללוש בצק, ולאפות מיני עוגות ועוגיות [באש, או בתנור חשמלי שהכינוהו מערב יום טוב על ידי "שעון" שידלק ויכבה בשעות מסוימות וכדלקמן], או לבשל מרק פירות הנקרא "קומפוט". אבל ראוי להחמיר לעשותם מערב יום טוב. ואם שכחו או לא

מקרא קודש

לברור אורז

טו מותר לטחון בשר במכונת יד [לא חשמל]. ומותר אף להרכיב חלקי המכונה (ש"ע המקוצר שם סכ"א) ואפילו לחבר את החלקים שלא ברפיון אלא בהידוק מותר. שלא גזרו על ההידוק ביו"ט. ובלבד שלא יתקע (משום איסור בונה ותיקון כלי. ש"ע סימן תקי"ט ס"ה. ש"ע הגר"ז שם ס"ה. ופירוש תקיעה, ככח ובגבורה. עיין בבארות משה הלכות שבת סימן מ"א בגדרי רפוי הידוק ותקיעה):

להקציף חילבה

טז מותר ללוש ולהקציף חילבה ביום טוב בלי שינוי, מאחר שהוא מפיג טעם כשנעשה מערב יום טוב. וכן המנהג (ש"ע המקוצר ח"ג סימן צ"ד סט"ו, ובח"ב סימן ס"ב הערה ל"ב. אבל בשבת אסור. ועיין בזה בספרנו בנין משה חלק ב' באורך):

להקפיא מים וכיו"ב

יז ליתן מים ביום טוב בהקפאה שיהפכו לקרח, וכן ליתן משקים בהקפאה בכלי המיוחד כדי שיהפכו לקרח ("ארטיק"), וכן לעשות "גלידה" לצורך היום, אפשר להקל (עיין ש"ע המקוצר ח"ג סימן צ"ד סוף סעיף י"ד, ובנין משה ח"ב פי"ב הערה ל"ג):

כתיבה וציורים בעוגות

יח כשמכינים דברי אפייה ביום טוב, אסור לעשות בהם ציורים או אותיות על ידי דפוס, או ביד לעשות מן העיסה איזה ציורים כגון עופות וכדומה (ש"ע המקוצר שם סי"ח. אבל צורה סתם כעין עיגולים וכדומה מותר, עיין בנין משה הלכות כותב):

ממרח

יט אסור לחמם נר של שעה לדבקו בפמוט או במנורה או בכותל, שמא ימרח. ואם הפמוט או השפופרת ממולאים בשעה, יכול לנקותם בסכין וכיו"ב דבר שאינו מוקצה, ואין בזה משום תיקון כלי (ש"ע המקוצר סימן צ"ד ס"ג):

למרוח מרגרינה על תבנית אפייה

כ מותר למרוח ביו"ט מרגרינה וכדומה על סיר או על תבנית אפייה, כדי שהמאכל לא ישרף או יתדבק בתבנית (שש"כ פי"א סל"ה בשם הגרשז"א זצ"ל. אאמור"ר שליט"א בתשובה במועדי השם דף ל"א. והרחבנו בזה בבנין משה סוף דיני ממרח יעוש"ב):

יב מותר לברור אורז ביו"ט לצורך היום במסננת וכדומה, ובלבד שלא יהיה כלי המיוחד לברירה לימים רבים (כנלע"ד, ועל פי מ"ש הש"ע בסי' תק"י ס"ד, ע"ש ובביאור הלכה ד"ה מותר. וע"ע שם בשתילי זתים ס"ק ט"ו, ובמשנ"ב ס"ק י"ז, ובביאור הלכה לעיל שם בס"ג ד"ה אין, ולעיל בדין אוכל נפש שאפשר לעשותו מערב יו"ט, ולעיל לענין בורר, בדין אפשר לברור מערב יו"ט ולא היה מפיג טעמו. ובמקוא"ה. וכ"כ בשו"ת אור לציון ח"ג פי"ט אות ז'. ובספר אשרי האיש בשם הגריש"א זצ"ל. וע"ע בספרנו בנין משה ח"ב דף ש"ט ושי"א, בדין שריית ורחיצת פירות):

לברור קמח

יג קמח שכבר נופה אלא שרוצים לנפותו שנית, יש לנפותו על ידי שינוי קצת, כגון על השלחן או באחורי הנפה. וקמח שעדיין לא נופה, אסור לנפותו אפילו בשינוי, ואפילו על ידי גוי (ש"ע סימן תק"ו ס"ב. ש"ע המקוצר סימן צ"ד סט"ו. ובענין אם מותר לברור ביד פסולת שנפלה לקמח או שצריך לברור דוקא בנפה וכדומה דחשיב שינוי לענין זה, עיין מ"ש בס"ד בבארות משה הלכות שבת ס"ק תל"א):

לדוך ולרסק ולחתוך דק דק

יד מיני תבלין שאם יטחן אותם קודם יום טוב יפיגו טעמם, מותר לדוכם ביום טוב בלי שינוי. וכן מותר לרסק שום או בצל וכיוצא בהם. וכן מותר לגרר במגרדת גזר או צנון, ולרסק תפוחי אדמה או בננות וכיוצא בהן:

וכן כל דבר שמפיג טעמו מערב יו"ט מותר לדוכו כדרכו כל מה שצריך ליו"ט בין אוכל בין תבלין, ובכל אופן, בין במכתשת, בין במגרדת, בין בסכין דק דק, בין ב"סלייסר" וכדומה, זולת שלא ידוך תבלין בריחיים שלהם משום עובדין דחול. ואם לא מפיג טעמו ידוך על ידי שינוי וכדלעיל בסעיפים הקודמים (דעת מרן בסימן תק"ד ס"א ואחרונים. ש"ע המקוצר סימן צ"ד סכ"א. בנין משה הלכות שבת ח"ב סוס"ק ט"ז. ופשוט שבשאר כלים שהתירו לדוך הוא גם כשאינו לאלתר כל שהוא לצורך היום וכדלעיל לענין בורר):

לטחון בשר במכונת יד, להרכיב ולחבר חלקים

מקרא קודש

ביו"ט. וכל מה שאנו מזכירים במלאכות המותרות ביו"ט, היינו דוקא כשהם נעשים בידיים, ולא ע"י מכשירים חשמליים (רמב"ם הלכות יו"ט ריש פרק ד'. ש"ע סימן תק"ב ס"א. ש"ע המקוצר סימן צ"ד סכ"ה. ולדעת הט"ז שם סק"א איסור המצאת אש ביו"ט מן התורה, ויש אומרים שאיסורו מדרבנן, עיין בביאור הלכה שם ד"ה אין. ונפקא מינה לומר לגוי להדליק חשמל לצורך מצוה, או דוחק. והמיקל בשעת הדוחק יש לו על מה לסמוך. עיין מ"ש בפסקי תשובות שם בהערה ד', ובחזו"ע דף נ"ג). ועיין לקמן בדין שעון שבת:

להנמיך אש הגאז, גרמא, "חגז"

כה) אסור לכבות אש ביו"ט. ויש מחמירים גם שלא להנמיך שלהבת של "גאז" כדי שלא יקדיח התבשיל או כדי שיתבשל יפה, אם יש לו אפשרות להדליק אש אחרת קטנה יותר:

כו) מעיקר הדין מותר להרתיח מים בכלי שיעלו על גדותיו ויכבו את אש הגאז, ובתנאי שדעתו לשתות את המים, כדי שתהא הרתחת המים לצורך (ש"ע המקוצר שם סכ"ז. וע"ע בארות משה ה' שבת סימן ט"ו):

כז) מותר לכבות את הגז ביו"ט על ידי שעון גז הנקרא "חגז" (אאמו"ר שליט"א. ועיין במועדי השם דף ל"א שלכבות על ידי שעון עדיף מהרתחת מים הנז"ל):

הדלקת כיריים של גאז בזמנינו

כח) בשנים האחרונות התקינו בכל הכיריים של גאז מטעמי סכנה [שלא תהיה דליפת גז אם תכבה הלהבה] שבעת ההדלקה נוצר מעגל חשמלי שפועל כל זמן שיש אש וחום, וכאשר האש אינה דולקת נפתח המעגל וזרימת הגז נפסקת. והדין הוא שגם בכיריים אלו מותר להדליקם ביו"ט בהעברה מאש מצויה (כן דעת הגר"ש וואזנר והרבה מגדולי זמנינו. וכן דעת אאמו"ר שליט"א. וע"ע קובץ מבקשי תורה ערב ר"ה ה'תשע"ב, ועוד. ובמקוא"ה):

להחליף בלון גז

כט) אם נגמר הגז ביו"ט, מותר להחליף בלון גז, על ידי שיסגרו את הבלון הריק ויפתחו את הבלון המלא, דהברגה זו של הבלון חשובה כדבר העשוי לפתוח ולסגור שאין בו משום בונה ותיקון כלי (כן העלינו בס"ד בבארות משה ה' שבת סימן מ"ט. וע"ע מה שכתבנו שם. ועל דרך זה התיר מהרי"ץ בשו"ת פעולת צדיק ח"ב סימן רס"ד ע"ש. וכן ראיתי שהורה אאמו"ר שליט"א במועדי השם דף ל"א):

לצורך גוי, מחלל, שבת, בהמה

כא) כל המלאכות המותרות לעשות ביום טוב, זהו דוקא לצורך ישראל אבל לא לצורך גוי, או לצורך בהמה, שנאמר יעשה לכם, לכם ולא לגויים, לכם ולא לבהמה:

לפיכך אסור לבשל או להוציא איזה דבר מרשות לרשות לצורך גוי או לצורך בהמה, כי אם במקום שמותר להוציא בשבת (רמב"ם פ"א הי"ג. ש"ע סימן תקי"ב ס"ג. ט"ז שם סק"ג ואחרונים. ש"ע סימן תקי"ח ס"ב. ש"ע המקוצר סימן צ"ד סעיפים י' י"ב. וע"ש בסעיף י"א כמה פרטים כשיש לו משרת גוי בבית וכו'):

ישראל מחלל שבת

כב) ישראל מחלל שבת בפרהסיא, דינו כגוי לענין זה שאסור לבשל ולאפות ולהוציא בשבילו (משנ"ב סימן תקי"ב סק"ב. כף החיים שם סק"ד. ש"ע המקוצר שם סעיף י"א וי"ב. ובשו"ת בנין ציון מיקל אם הוא עושה קידוש שמראה בכך שהוא מאמין בעיקר היום. ועיין עוד מה שכתבנו במקו"א בדיני רפואה בשבת ובענין משומד לישב עליו שבעה, בדין "החילוניים" שבזמנינו ואכמ"ל. ומכל מקום אם הוא קרובו וכדומה, יכול לומר לו שכיון שהוא שומר תורה ומצוות, אסור לו לעשות בשבילו ביום טוב, וכשיאמר לו כן בנחת, זה לא יביא לידי איבה ביניהם. ומאידך זה יכול לעוררו מתרדמתו לחזור בתשובה):

ואם הוא מתבייש לחלל שבת בפני אדם גדול, דינו כעושה בצינעה ומותר לעשות בשבילו (עירובין דף ס"ט ע"א. משנ"ב סימן שפ"ה סק"ו. כף החיים שם סק"י. וע"ע דרכי תשובה יו"ד סימן קי"ט ס"ק ל"ד בשם ספר טהרת המים, ובשו"ת מנחת יצחק ח"ג סימן כ"ו, שמחמירים במחלל שבת בפרהסיא בפני שאר בני אדם באיסור דאורייתא. מיהו מסתימת לשון האחרונים המובאים במשנ"ב ובכה"ח הנז"ל, משמע שאינם מחלקים בזה):

אש וחשמל

כג) לא הותרה הבערה ביו"ט אלא מאש מצויה, אבל להמציא אש אסור. ולכן אסור להדליק גפרור על ידי חיכוך, אבל להדליקו משלהבת של נר וכיו"ב מותר. ואחר גמר ההדלקה לא ישליך את הגפרור בחזקה כי על ידי זה הוא מכבה בידיים, ואסור לכבות אש ביו"ט. אלא יניחנו בנחת שיכבה מעצמו:

כד) חשמל אסור להדליק כי אין זה נחשב אש מצויה, הן מנורות והן כלים חשמליים, ולכן הם מוקצים גם

צליית בשר על האש

ל) מותר לצלות בשר על גחלים ביו"ט, ומותר גם להבהב [לנפנף] גחלים לוחשות כדי שיבערו יותר (כף החיים סימן תק"ב ס"ק י"א. משנ"ב שם סק"ו):

לא) הצולים בשר על אש ביו"ט על גבי רשת ["מנקל"], ומצוי שתוך כדי הצלייה נוטף שומן מהבשר על הגחלים ופורצת להבה, מותר להתזי מעט מים לכבות הלהבה, כדי שלא תשרוף הבשר. והטעם, הואיל והאש עצמה שורפת את הבשר, משא"כ בתבשיל שבקדירה, שהקדירה מפסקת בין התבשיל לאש. וכן הוא דעת מהרי"ץ (כן העליתי בס"ד בתשובה כת"י, תשרי ה'תשע"ב. ושם נתבאר בהרחבה):

לאפות בתנור חשמלי ע"י שעון שבת

לב) מותר לכוון מערב יום טוב [ובשנה זו ה'תשע"ט, מערב שבת] תנור חשמלי, על ידי "שעון שבת", שהתנור ידלק ויכבה ושוב ידלק כפי הצורך, וביו"ט יכניס את הבצק לתנור גם בעודו דולק לאפות:

אבל אסור לעשות כן ב"גריל חשמלי" [שאופים בו פיתות], וכן מיקסר חשמלי, או קומקום חשמלי וכדומה, שידלק ויכבה לשעות מזומנות ביו"ט ע"י שעון ולהשתמש בו ביו"ט. כי הגריל ושאר כלים חשמליים הדומים לו הם כלים האסורים בטלטול גם ביו"ט ומשום מוקצה. ועוד שאין נכון לטלטל כלים חשמליים כאלה בעודם מחוברים לחשמל ופועלים עתה, מפני שמצוי לבוא מזה למכשולים. משא"כ תנור חשמלי שמשתמשים בו גם להניח בתוכו ואינו רק לבישול (הוראת אאמו"ר שליט"א. והרחבנו בענין זה בבנין משה חלק א'):

להפעיל מערכת השקייה מערב יו"ט

לג) מותר לכוון מערב יו"ט [ובשנה זו מערב שבת] מערכת השקאה אוטומאטית על ידי שעון או "מחשב", כדי שברזי ההשקאה או הממטרות, יפתחו ויסגרו ביו"ט מאליהם להשקות הזרעים שבגינה או בפרדס כפי הצורך. ובלבד שלא יכנס לגינה או לפרדס ביו"ט באופן שניכר שהוא מעיין מה היא צריכה. וכן כל כיו"ב (כן העלינו בס"ד בבנין משה חלק א'):

להאריך או לקצר שעון שבת

לד) מנורות חשמל, או מזגן וכדומה, שפועל על ידי שעון שבת, ורוצים ביו"ט להאריך את זמן הדלקת החשמל או לקצרו, אין לעשות כן, כי אם בשעת הדוחק, וראוי לעשות ע"י שינוי [כגון על ידי כף וכדומה או באחורי ידו], וישאלו לחכם כדת מה לעשות (וע"ע בש"ע סימן תקי"ד ס"ד, ובשו"ת פעולת צדיק בענין תחיבת חתיכת לימון בנר ביו"ט וכו', ובספרי זמנינו, ואכמ"ל):

עישון סיגריות

לה) בזמנינו שנתברר על פי הרפואה שהעישון מזיק מאוד, אין לעשן סיגריות ביום טוב (ו"נרגילה" מותר, אבל הטוטון החדש עם טעמים שונים, מזיק. ש"ע המקוצר סימן צ"ד הערה נ"ג*). מועדי השם דף י"ד, ודף ל"ב. שו"ת עולת יצחק חלק ג' סימן קנ"ג):

נר של בטלה

לו) נר של בטלה, שאינו צריך לו כלל, אסור להדליקו ביו"ט. ולכן אסור להדליק נר בביתו ביום, או אפילו בלילה בזמנינו שאור החשמל דולק (ש"ע סימן תקי"ד ס"ה ואחרונים. ומה שכתבנו או אפילו וכו', כן נראה פשוט. וכ"כ בפסקי תשובות שם אות י"ב וי"ד ע"ש. וכן כתבנו לעיל לענין הדלקת נר יו"ט יעו"ש. ובמה שכתבנו עוד בזה בהרחבה בבנין משה חלק א' בדין הדלקת נרות שבת בזמנינו שיש אור חשמל. ונדפס לע"ע בקונטרס אהל שרה):

נר מפייץ ריח

לז) גם נר לכבוד ומפייץ ריח נעים, אסור להדליק ביו"ט, כיון שאין הנאתו שווה לכל נפש (וכדין מוגמר לבגדים שאסור, ורק לגמר פירות שזהו אוכל נפש מותר. וכמ"ש בש"ע סוף סימן תקי"א. כן הישבתי שואלי דבר. וכן הסכים אאמו"ר שליט"א):

לח) מותר להדליק נר ביו"ט [מאש מצויה] כדי שיהיה מוכן להשתמש ממנו ביו"ט לבישול וכדומה (אאמו"ר שליט"א במועדי השם דף י"ב):

מוקצה

טל) כל מוקצה האסור בטלטול בשבת, אסור גם ביום טוב. ולא עוד אלא שיש מיני מוקצה שהם מותרים בשבת, וביום טוב אסרום חכמים. ואין להקל בהם אלא במקום צורך גדול, או לצורך מצוה, או לצורך אוכל נפש, לטלטלם ולהוציאם כדי ליקח האוכל שתחתיהם, או כדי שיהא אפשר לאכול שם (רמב"ם פ"א הי"ז. ש"ע

מקרא קודש

רחיצת הגוף ביו"ט ובשבת

מד מותר לחמם מים ביו"ט על האש כדי לרחוץ פניו ידיו ורגליו, והוא הדין שאר אברים, אבל לא את כל גופו. ואפילו הוחמו המים לצורך שתיה וכדומה, כיון שהוחמו ביו"ט אסור לרחוץ בהם כל גופו. ומים שהוחמו מערב יו"ט מותר לרחוץ בהם כל גופו. ובלבד שיזהר שלא יסחוט שערו (דעת מרן בסימן תקי"א ס"ב דלא כרמ"א שם. שתילי זתים שם. ש"ע המקוצר סימן צ"ד סכ"ו. ובתוספת. וע"ע הלכות המועדים פ"א ס"ח הערה ל"ז ומ'. ואכמ"ל. **ולתינוק** שצריך לרחצו ביו"ט, מותר אפילו כל גופו ובמים שהוחמו ביו"ט, אבל לא יחמם בשבילו ביו"ט. עיין בסימן תקי"א ברמ"א ואחרונים שם, ובש"ע המקוצר שם):

מה ושבת חמור יותר, שלרחוץ את כל גופו במים חמים בשבת, אסור בכל ענין. ולרחוץ פניו ידיו ורגליו, או שאר איברים כל שאינם רוב גופו, מותר דוקא במים שהוחמו מערב שבת:

מו וכל זה לרחוץ במים שהוחמו על האש. אבל במים חמים הרגילים בצינורות הבאים מהדוד, אין להשתמש בהם בשבת וביו"ט. ובשעת הדוחק אפשר להקל במים שהוחמו בדוד שמש, אבל לא בדוד חשמל (ש"ע המקוצר ח"ב סימן ס"ט ס"א, וח"ג סימן צ"ד הערה מ"ו. ובבנין משה חלק ג' דיני בישול בשבת הארכנו בזה יעו"ש"ב):

מערכת סולרית

מז דוד שמש שהמים שבו אינם נכנסים בצינורות שב"קולטים" אלא נשארים במקומם בדוד, ובתוך הצינורות שבקולטים יש מים אחרים רותחים מהשמש שאינם יוצאים מתוך אותם צינורות לעולם, והם נכנסים לדוד ומחממים שם את המים שבדוד ["מערכת סולרית מאולצת לחימום מים"], ודודי שמש אלו מצויים בבניינים החדשים שנבנו בשנים האחרונות, אין להשתמש בהם בשבת וביו"ט בכל אופן מכמה טעמים (כן העלינו בס"ד בספרנו בנין משה חלק ג' יעו"ש"ב, ואכמ"ל. וכ"כ בשש"כ פ"א סנ"א בגליון, ובס' הלכות שבת בשבת ח"א דף תפ"ג הערה קכ"ו):

רחיצה בצוננים

מח במים צוננים מותר לרחוץ גם את כל גופו, בין בשבת בין ביו"ט. ויזהר שלא יסחוט. וכן הוא מנהגינו.

סימן תצ"ה ס"ד. רמ"א בסוף סימן תק"ט, ובסימן תקי"ח ס"ג. ש"ע המקוצר סימן צ"ה סעיפים א' וד') אבל לאכול או ליהנות מהמוקצה עצמו אסור (אחרונים בסוף סימן תק"ט):

עצמות וקליפות

מ אסור לטלטל ביו"ט עצמות וקליפות שנתפרקו ביו"ט אפילו אם הם ראויות למאכל בהמה. שכיון שנתפרקו ביו"ט הם כמו נולד, והחמירו בנולד ביו"ט: **ולכן** גם לא יניחם בצלחת ריקה מפני שהוא כמבטל כלי מְהַכִּינּוּ, אלא יניח תחילה איזה פרי או פרוסת לחם בצלחת, ואח"כ ישליך לתוכה הקליפות או העצמות, ובאופן זה מותר לטלטל אח"כ את הצלחת עם הקליפות להשליכם לאשפה, כי הכלי נעשה בסיס גם לדבר המותר דהיינו הפרי (ש"ע המקוצר סימן צ"ה ס"ב, ובתוספת ביאור. וע"ע מ"ש בזה בס"ד ביום השביעי הלכות מוקצה פ"ד הערה כ"ו ד"ה ומזה):

פירות העומדים לסחורה

מא פירות העומדים בחנות ואין דרכו ליקח מהם דבר מועט לאכילה, מוקצים הם ביו"ט ואסור לקחת מהם, לא לעצמו ולא לאחרים, אע"פ שבשבת מותר. אלא אם כן אמר מערב יו"ט, פירות אלו ואלו אקח מחר מותר (עיין רמ"א סימן תצ"ה ס"ד, ביאור הלכה שם ד"ה סגי, חזו"ע הלכות יו"ט דף כ"ז, וש"ע המקוצר סימן צ"ה ס"ג):

סולם

מב סולם שמשמשים בו בבית, מותר לטלטלו מזוית לזוית להוריד חפצים להשתמש בהם, או ספרי קודש להשתמש בהם (אאמו"ר שליט"א במועדי השם דף י"ט. וכ"כ בס"ד ביום השביעי הלכות מוקצה ע"ש):

כדור

מג אסור לשחק בכדור ביום טוב בשבת. ואפילו ילדים קטנים. שאע"פ שהם מתענגים ושמחים בכך, מכל מקום הוא זלזול בכבוד היום (שתילי זתים סימן תקי"ח סק"ג, דלא כהגהת רמ"א שם. ש"ע המקוצר סימן צ"ד ס"ט. וז"ל השת"ז שם, לשחוק בכדור, מנהג רע, בין לגדולים בין לקטנים, אפילו בחול ואין לך מושב לצים גדול מזה עכ"ל. מיהו במשחק בכדור בימות החול בתוך ביתו לצורך בריאות לעמל גופו או כדי לשמח ילדיו הקטנים וכדומה, אין לחוש. ואכמ"ל):

מקרא קודש

להשתמש בענף, ואפילו אם תולש את העלים בידו, ומשום תיקון כלי ומשום מחתך. ואסור אפילו אם עושה כן להשתמש בו לשעה קלה ובדרך עראי. ולא גרע מלקטום קיסם בידו לחצוץ בו שיניו או לפתוח בו את הדלת דאסור משום תיקון כלי, וכדאיתא בביצה דף ל"ג ע"ב, וברמב"ם הלכות שבת פי"א ה"ז, ובאחרונים בסימן שכ"ב. וכיו"ב מוכח מדברי מהרי"ץ בשו"ת פעולת צדיק ח"ב סימן פ"ד שאפילו לקטום מענף תלוש כדי שיהיה ראוי להבריח בו את הזבובים אסור משום תיקון כלי. ורק כשחותך מענף תלוש כדי ללעוס או ליתן לחברו להריח, מותר (ובתשובה בכת"י שם הארכנו בכל זה, וע"ע בספרנו בנין משה חלק ב' דף ע"ג, ובחלק ד' בדיני מלאכת מחתך):

*

אחד מהטעמים שנקראו המועדים בתורה מקרא קודש הוא להורות שצריך להאמין שהוא יום מקודש ומכובד, ושהוא היום אשר צוהו ה' עליו וחייבו לחוג ולשמח בו, ולא למטרה אחרת, וכגון מי שיתפוש את המועד רק כדי לכבד את משפחתו, אין בזה דבר מן הקדושה אלא חילול, ועליו מתאונן הכתוב (ישעיה כ"ט, י"ג) בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני. אלא ידע ויאמין בקדושת היום עצמו, ובזה ימשך עליו מהאור והשפע העליון לְיָאֹר באור פני מלך חיים (עיין דרשות רס"ג על המועדים בענין השני, תוספות בשבועות דף י"ג ע"א ד"ה לא, מהרי"ץ בעץ חיים ח"א דף ק"ו ע"ב ד"ה לשמך, בארות משה על הלכות יום הכפורים דף ר"צ):

*

התחלתי וסיימתי בעזר הצור וישועתו

הוא יפתח לבנו ולב בנינו ולב כל ישראל בתורתו ויראתו לאמתתו

היום יום חמישי לסדר ושבתה הארץ שבת לי"י, י"א אייר ה'תשע"ט, ב'ש"ל

הצב"י משה בן כג"ק עט"ר אדוני אבי מוהר"ר יצחק, למשפחת רצאבי יצ"ו

שושר"ש

תוסיפו שנים רבות, שמחים במועדים טובים

והוא הדין למים חמים שהפשירו מערב שבת (ש"ע המקוצר ח"ב סימן ס"ט ס"ג):

לשטוף ריצפה

מט אין לשטוף את ריצפת הבית או החצר וכדומה בשבת או ביו"ט. ואין להקל בזה גם במקום דוחק, כגון שהבית מלוכלך, או בבתי חולים. ובמקום חשש נזק, כגון שנשפך שמן על הריצפה, מותר לשטוף:

וכן אם יש לכלוך או קיא וכדומה על הריצפה במקום אחד בבית, וזה מצוי כשחל יו"ט במוצש"ק, אפשר להקל במקום צורך לשפוך על מקום הכלוך בלבד מעט מים ולנגבם. ויגרוף את המים על ידי "מגב" [מקל גומי] בלי סמרטוט משום איסור סחיטה, להוציאם לחוץ או לבור הניקוז (בנין משה חלק ב' פרק ג' סעיפים י"א י"ב, יעו"ש):

לתלוש עלים מענף קאת וכיו"ב לעשותו

"מיכואט"

נ **שאלה**, מעשה באחד שבליל חג השבועות נטל ענף של קאת והוריד ממנו את העלים העליונים הנלעסים, ולאחר מכן קצץ בידו את כל העלים מן הצדדים ועשה ממנו "מיכואט" לבנו כדי שיצביע בו בספר שלומדים. האם עשה בכך איסור או לאו:

והשבתי בס"ד (אייר ה'תשע"ב), כיון שאותו ענף גם בחלקו התחתון בדרך כלל הוא רך ואינו מתקיים, אין בכך איסור, והמחמיר גם בזה תבוא עליו ברכה. אבל בענף קשה כעץ, וכגון ענפי הדס, ריחאן וכיו"ב שהם קשים, איסור גמור לתלוש מהם בשבת וביו"ט כדי

מקרא קודש

לעילוי נשמת
משה בן שלום זוגייר ז"ל
וסעדה בת יעיש ריעאני ע"ה
תנצב"ה

לעילוי נשמת
נתנאל רואי בן עוזיאל עראמי ז"ל
תנצב"ה

לרפואת
גרציה נורית בת יחזקאל תחי'

הצלחה בתורה ויראת שמים
יצחק בן אלעזר חגבי הי"ו

לרפואת
תמר בת יהודה שבה תחי'

חדש! יצא לאור הספר בנין משה (חלק שני מתוך ג' חלקים) על הלכות שבת

בעזה"ת יצא לאור הספר בנין משה (חלק שני מתוך ג' חלקים) מאת המחבר הרב הגאון משה רצאבי שליט"א - בנו של חרן הגר"י רצאבי שליט"א, מח"ס בארות משה על פסקי מהרי"ץ ורב קהילת "פעולת צדיק" בעיר אלעד ת"ו, ומו"צ בבית ההוראה. זהו הספר הראשון המקיף את כל הלכות שבת בפרוטרוט עפ"י מסורת ומנהגי ק"ק תימן יע"א, המהווה כהשלמה לספר שלחן ערוך המקוצר ח"ב, ומרן שליט"א סמך ידו על כל הנכתב בספר כביכול הוא בעצמו כתבו.

את הספר ניתן להשיג בכתובת המחבר
רח' אז"ר 5 בני ברק.
פרטים בטל': 03-5704932

אור ההלכה

אור ההלכה

אוסף מנהגי ק"ק תימן על משנה ברורה, עם תמונות צבעוניות

שלחן ערוך המקוצר
עניני יחזק

אורה חיים חלק א'

50 n'e

להשיג בטלפון 02-6420535

חדש!

קול יהודי תימן

המספר החדש!

07-233-236-42

שלוחה 6

השיעור השבועי

של מרן הגאון הרב יצחק רצאבי שליט"א יועבר בשידור חי כל מוצאי שבת בל"ג האזנה נעימה ומועילה! מחיר שיחה רגילה, חינם לבעלי חבילה ללא הגבלה.